

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 7

XIII aastakäik

1937

Tellimise hind postiga:

aastas . . . . 100 senti

6 kuu peale . 55 „

1 „ „ . . . . 10 „

Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Toompuiestee
17-a, k. 13. Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . . kr. 50.—

1/2 „ . . . . . „ 25.—

1/4—12.50 ja 1/8 lhk. „ 7.25

Teksti ees — 50% kallim.

Haiguskindlustuse aeglane ja vaevarikas tee.

V. Luksepp.

Haiguskindlustus Eestis on kestnud 25 aastat. Kuid nõudmine haiguskindlustuse, õigem sotsiaalkindlustuse, järele tekkis aastakümneid varem, s. o. ajal, kui vabrikutööstus Venemaal hakkas rahvamajanduses etendama domineerivat osa ja tööliskaadrid vabrikutes paisusid suurteks.

Sotsiaalkindlustuse tarvidust rõhutati juba 40 aastat enne praeguse haiguskindlustuse seaduse makspanekut Poola mäetööstuses. Seega ligemale 65 aastat tagasi organiseeritud töölisklassi kui niisugust tol ajal veel ei olnud. Siis on ka loomulik, et töölistel puudusid võimalused oma sotsiaalolukorra parandamise nõudmistega esinemiseks.

Niikaua aga, kui töölised ise polnud suutelised aktiivselt sotsiaalkindlustuse saavutamiseks kaasa lööma, ei niikunud see ka paigast. Tekkisid küll mitmesugused komisjonid töösturite ja valitsuse esindajaist, kes töötasid aastaid, vaheaegadega koguni aastakümneid seaduse eelnõude kallal, kuid kõik need mattusid rohelise kalevi alla, ja seda peamiselt valitsusasutuste mõjutusel. Töösturite ringkonnad suhtusid tol ajal jaatavalt sotsiaalkindlustusele. Viimane asjaolu on seletatav sellega, et tööliste esindust ei lastud seaduse eelnõude väljatöötamise komisjonides-

se, tööliste arvamisi ega soove ei arvestatud üldse, töösturid hoolitsesid, et sotsiaalkindlustuse asutused jääksid nende juhtida, et maksud selleks otsustatavaks peetaks suuremal määral kinni tööliste palkadest.

Kahetekümne aasta algul tekib ametiühinguline liikumine Venemaa vabrikute tööliskonnas. Ühenduses selle liikumisega tekib tööliskonnas nõudmine sotsiaalkindlustuse järele. Ja mitte ainult nõudmine, vaid tekivad ka vabatahtlikud vastastikku abistamise organisatsioonid ametiühingute juure, niioelda toetuskassad, kust liikmeile makseti toetusraha surma, töötaolu, haiguse jne. korral. Eesti trükitöölise kutseühinguis on praeguseni säilinud niisugune vastastikune abistamise korraldus ja organisatsioon.

Vabatahtlikud haigekassad töötasid Poolas juba 19. aastasaja lõpupoolel ja isegi meil Narva kalevivabriku haigekassa eaks arvatakse 40 aastat, kuna ta töötas vabatahtlikult organiseeritud haigekassana juba üle 15 aasta enne haiguskindlustuse seaduse väljakuulutamist. Tegelik elu ruttab seadusandlustest ette.

1904. ja 1905. a. tekib tööliskonnas, Vene-Jaapani sõja mõjutusel, revolutsiooniline liikumine. Saavad võimali-

kuks massilised streigijuhtumid. Tööliskoosolekuil vastuvõetud resolutsioonides seatakse juba kindlad seisukohad ja nõudmised üles ka sotsiaalkindlustuse alal. Nõutakse muu seas ka haiguskindlustust. Kuid komisjonide moodustamisest ja nende poolt seaduse eelnõude arutamisest kaugemale ei jõuta.

Peterburi töölised otsustasid oma nõudmised palvena esitada otse keisrile. Oldi arvamises, et jumal on kõrge ja keiser kaugel, et nad ei ole teadlikud kõigest sellest ülekohtust ja hoolimatusest, mis riigis valitseb. Vene papi Gaponi ergutusel organiseeriti 9. jaan. 1905. a. tööliste rongkäik keisri lossi ette. See aga võeti sõdurite poolt püssikuulidega vastu. Surmaohvrite arv oli suur.

Niisugusele vastuvõtule reageerisid töölised üle riigi võimsate protestimeeleavaldustega.

20 päeva pärast ülaltoodud verist sündmust moodustati keisri erilisel korraldusel jälle komisjon, kelle ülesandeks oli rutuliselt uurida tööliste rahulolematuse põhjusi ja nende kõrvaldamise võimalusi. Sellesse komisjoni kutsuti esimest korda Vene ajaloos ka tööliste esindajad.

See komisjon aga ei saanud kaua töötada. Ta saadeti laiali tööliste „liialdatud“ nõudmiste põhjusel, nagu öeldi. Uutesse komisjonidesse tööliste esindajaid enam ei lastud. Seaduse eelnõude läbivaatamine anti jälle tööstureist ja valitsusasutuste esindajaist koosnevale komisjonele.

1936. a. lõpul esitati valitsuse poolt ühele sellaselt moodustatud komisjonile tervelt 5 seaduse eelnõu: haiguste vastu kindlustamine, õnnetusjuhtumite vastu kindlustamine, hoiukassad töötaolu vastu kindlustamiseks, vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine ja arstiabi korraldamine töölistele. Vi-

mases osas töösturite esindajate seisukohad läksid lahku: ühed pooldasid arstiabi korraldamise andmist haigekassade kätte, teised aga kaitsesid valitsuse seisukohta, mis pooldas vabriku ravikorralduse edasi kestmist.

1907. a. järgnev reaktsiooni ajajärk mattis kõik kavatsused ja eelnõud jälle rohelise kalevi alla. Rahva „vaigistamise“ näiline kordaminek julgustas valitsusvõime ka sotsiaalkindlustuse kavatsustes tagasi tõmbuma. 1908. a. kevadel valitsus esitas komisjonile vaid kaks seaduse eelnõu: haiguste vastu kindlustamine ja õnnetusjuhtumite vastu kindlustamine — needki märksa kitsapiirilisemalt eelmiste eelnõudega võrreldes. Kindlustatute ulatust piirati tunduvalt.

Samal (1908) aastal esitati eelnimetatud 2 eelnõu kolmandale riigiduumale. Viimane aga ei rutanud eelnõude läbivaatamisega ja vastuvõtmisega. Need lasti rahulikult komisjonide päevakorras seista ligemale 3 aastat! Alles 1911. a. uuesti alanud töölisliikumiste sunnil asus duuma seaduse eelnõude läbivaatamisele, mis kestis ligemale terve aasta. Nii suured seisukohade lahikuminekud valitsesid duumas. Üksi sotsiaaldemokraatide rühm esitas 162 parandusettepanekut, missugused aga duuma rõhuva enamuse poolt kõik tagasi lükkati.

9. juunil 1912. a. võeti seadused vastu ka riigi nõukogu poolt ja need leidsid kinnitamist keisri poolt 23. juunil 1912. a.

Nii vaevarikalt ja aeglaselt, aga ka kitsapiirilisel, sai teoks haiguskindlustus ja õnnetuskindlustus, mille lünki tunduval määral parandas 1917. a. revolutsioon. Viimaseist väärub erilist tähelepanu haigekassades kassaliikmete omavalitsuse õiguste jaluleseadmine, mille kestuseks 25. juulil käesoleval aastal võib lugeda 20 aastat.

Sotsiaalkindlustus.

L. Johanson.

Sotsiaalkindlustuseks nimetame riiklikku-sunduslikku hoolitsemist nende kodanike eest, kes teenivad eluüldpidamist palgatööga, juhul, kui need kodanikud on kaotanud töötasu, millega nad toitsid ennast ja oma perekondi.

Sotsiaalkindlustus hoolitseb ka nende kodanike surma korral nende leskede ja järeljäänud vaestlaste eest.

Töölistele ja teenijale annab eluüldpidamist ta töövõime, ta tööjõud, siis kui ta seda saab kasu-

tada. Tööjõu kasutamine sünnib töölepingu alusel, mis määrab tööandja ja töövõtja õigused ja kohustused töö ajal.

Kui tööline kaotab töövõime, siis sellega ühtlasi ta kaotab ka oma eluüldalpidamise allika.

Varandust, kinnisvara ja ettevõtet, mis annab tulu ka ta omaniku töövõimetuse ajal, realiseeritavat vallasvara töölisel ja teenijal harilikult ei ole. Selle kogumist takistab palga, töötasu, vähesus, millest vaevalt jätkub päevast päeva elutarvete rahuldamiseks.

Haigus, vigastus, invaliidsus, vanadus võtavad töölisel ja teenijalt ta töövõime, ta ei saa oma töövõimude enam kasutada eluüldalpidamise hankimiseks.

Lapsesünnitamine ja selle eelne rasedus jätavad naistööliste ja naisteenija, kes teeb palgatööd, tol ajal, kui ta töölt puudub, töötasuta, see on eluüldalpidamiseta.

Ebaterved tööolud ja töötingimused põhjustavad haigust, õnnetust ja varajast töövõimetust. Töölisel, kes on juba üle 60 aasta vana, on raske tööd leida. Vanu töölisi asendatakse noorematega, vanu ei taheta tööle lasta ka siis, kui nad suudavad veel tööd teha.

Vigastused töö juures on väga sagedased. Vigastuste läbi langeb tööline töötajate keskest välja.

Igal tööalal on oma kahjulikud mõjud, mis põhjustavad kutsehaigusi, sageli raskeid, mis teevad inimese invaliidiks.

Surevus on tööliste keskel suurem kui teistes kihtides.

Surevus on keeva kihi keskel umbes kolm korda suurem kui jõuka kihi keskel.

Tervisevastaseis töötingimusi ja harilikult ebatervislikortereis elamine muudab tööliste ja teenija vastuvõtlikuks ka nakkushaigustele, eriti tüüskusele.

Haigestumiste arv Eestis on võrdlemisi suur, samuti on surevus kõrgem kui Austrias, Belgias, Helveetsias, Hollandis, Inglismaal, Lätis, Norras, Rootsis, Saksas, Soomes, Daanis, Tšehhoslovakkias jne.

Suure suremuse põhjuseks peetakse peale võrdlemisi ebasoodsate looduslike elamistingimuste — maastiku ja kliima — ka rahvastiku madalat elustandardit, peamiselt vaesematel kihtidel, ja seoses sellega halbu tervishoiutingimusi, ka maal, mis tõstavad suremust, eriti imikute ja väikelaste keskel.

Sis veel lühendavad eluiga ka töötingimused, eriti tööstuses, kus sageli tööruumid ei vasta tervishoiu nõuetele, õhupuhtust, valgustust ja üldine puhtus jätavad palju soovida, põhjustavad n-n. sotsiaalseid haigusi, eriti tüüskuse, levimist ja meeste kõrget surevust.

Ka laste surevus on suur. 1000 elussündinu kohta Eestis sureb esimesel eluaastal: poisse 98,92, tüdrukuid 81,62, kuna imikute suremuse miinimumiks peetakse 2—3%.

Kõik see on põhjuseks, miks tuleb pöörduda tähelepanu tööliste ja teenijate sotsiaalse eluaseme tõstmise vahendele, käesoleval korral sotsiaalkindlustusele.

Kindlustamise all mõeldakse organiseeritud vastastikust abistamist, mille juures teatud õnnetuserisk on juba varem arvestatud ja ka varem määratakse kindlaks kohustused ning individuaalse, üksiku riski ohu eest on ühine kollektiivne vastutus.

Sotsiaalne on see kindlustus seepärast, et selle all mõeldakse ühiskondlikku, massilist, kindlustust, vastandit individuaalsele, ja et ta on seoses ühiskondliku elu korraldamisega, võideldes nähtustega, mis on tingitud ühiskondliku elu korraldamisest.

Sotsiaalkindlustuse all mõeldakse kõiki neid kindlustuse liike ja vorme, millega võideldakse rahva laialdaste hulkade kindlusteta seisukorra vastu, kõiki neid korraldusi, mis tagavad töölisel, ta perekonnale ja järelejäänutele juriidilise õiguse rahalisele või muule rahaga hinnatavale toetusele juhusel, mis on seotud iseäranis suure majandusliku raskusega.

Sotsiaalkindlustuse objektiks on töötasu kaotuse oht. Neid kindlustusliike, millel on objektiks muud riskid, ei loeta sotsiaalseteks. Tulekahju, varguse, veeuputuse, rahe jne. vastu varanduse kindlustamine ei kuulu sotsiaalse kindlustuse alla.

Töövõime kaotus on võimalik haiguse, vigastuse, invaliidsuse, vanaduse, raseduse ja sünnituse tõttu.

Töölis perekond kaotab eluüldalpidamise oma toitia surma läbi.

Vastavalt neile töövõimetuse kaotuse põhjustele liigitame sotsiaalkindlustust haiguse, õnnetuse, invaliidsuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste või järelejäänute kindlustamiseks.

Töötaoleku vastu kindlustamine ja töötute abistamine kindlustuskassadest ja -fondidest on üheks sotsiaalkindlustuse liigiks.

Sotsiaalkindlustust liigitatakse veel:

- 1) vabatahtlikuks ja
- 2) sundslikuks.

Vabatahtlik, kui see on isikust enesest, kas ta tahab kuuluda kindlustamisele või mitte; sundslik, kui riigivõim määrab seadusandlikul teel kindlaks need elanikegrupid, kes peavad kuuluma kindlustuse alla.

Sotsiaalkindlustus võib olla ka pensioniline, kui ei panda kindlustatu peale mingisuguseid ainelisi kohustusi, vaid antakse ainult õigused.

Oma sisemise korralduse järgi võib sotsiaalkindlustus olla

- 1) riiklik ja
- 2) omavalitsuslik (kogukondlik, munitsipaalne).

Vabatahtlikud kindlustusorganisatsioonid, valitsetud vastavate organide läbi, kuuluvad vastastikku kindlustamise liiki.

On võimalik ka sotsiaalkindlustus kommertsalusel, üksikute isikute ja ühisuste läbi, kellel on ärilised sihid.

Oma tegevusringkonna järele jaguneb kindlustus: 1) kohalikuks (ainult teatud osas riigist) ja erakindlustuseks (teatud elanike grupp), 2) üldiseks või üleriiklikuks, kui ta haarab tervet maad ja tähtsat osa selle elanikest, 3) rahvusvaheliseks (kui rahvusvaheliste kokkulepete alusel ta on maksiiv mitme ja hulga riikide territooriumi ja elanike kohta.)

Sotsiaalkindlustust klassifitseeritakse niisiis järgmiselt:

1. Sotsiaalse riski liigituse järgi:

Tööjõu kaotusel:

- Haiguste vastu kindlustamine,
- Õnnetuste (vigastuste) vastu kindlustamine,
- Invaliidsuse vastu kindlustamine.
- Vanaduse vastu kindlustamine.
- Raseduse ja sünnitamise puhuks kindlustamine.
- Leskede ja vaestelaste või järelejäänute kindlustamine.

Tööjõu nõudmise puudusel:

Tööpuuduse vastu kindlustamine.

2. Organisatsiooni iseloomu järgi: vabatahtlik, fakultatiivne-sunduslik, sunduslik, pensioniline.
3. Sisemise korralduse järgi: riiklik kindlustus, kogukondlik kindlustus, vastastikune kindlustus, kommertskindlustus.
4. Tegevuspiirkonna järgi: kohalik ja erakindlustus, üldine (üleriiklik), rahvusvaheline.

Eestis on maksev 23. juuni 1912. a. tööliste haiguste vastu kindlustamise seadus, mida täiendati 1917. a., mille järgi kindlustusseaduse alla kuuluvad kõik vabrikud, tehased, käsitöökodjad, mäetööstused, mäetööstuslikud ettevõtted, raudtee- ja laevasõiduettevõtted sisemistel veeteedel (jõgedel, kanaalidel, sisemeredel ja järvedel), tänavraudtee ja ehitusettevõtted, kus alaliselt on töös mitte vähem kui viis töölisi. Neis ettevõtteis kuuluvad kindlustamisele kõik isikud, hoolimata soost ja vanadusest, kes aga palgalepingu põhjal töötavad või seisavad ettevõttes teenistuses.

Kasutades vastavat seaduse paragrahvi, on kindlustusametid arvanud seaduse alla ka need ettevõtted, kus on alla 5 töölise.

Selle seaduse alusel on 1. märtsil 1937. a. 25 haigekassas kindlustatud 40.018 meest ja 20.730 naist, kokku 60.748 palgalist töövõtjat, kellel oli abioiguslikke perekonnaliikmeid 35.128.

Haiguskindlustuse seaduse alusel saavad kindlustatud kodanikud haigekassalt haiguse korral, kui selle kaasas käib tööjõuetus, kuni $\frac{2}{3}$ palga suuruses toetust kuni 26 nädalat või korduvalt haiguse juhtumil 30 nädalat aastas, sünnitamise korral 2 nädalat enne ja 4 nädalat pärast sünnitamist, töölt vabastamise ajal toetust $\frac{1}{2}$ kuni terve palga suuruses.

Töölise surma korral maksetakse abiraha 20—30-kordse päevase teenistuse suuruses sellele, kes mattis surnu. Haigekassad korraldavad oma liikmeile ja perekonnaliikmeile arstiabi, mil on rahva tervishoiu töstmisel suur tähtsus.

Haiguskindlustusega, see on haigekassade kaudu, on väga palju tehtud töötavale rahvale arstiabi kättesaadavaks tegemiseks. Arstiabi kassaosalistele on tasuta. Kindlustusmakse tasuvad kassaosalistes ja ettevõtjad.

Eestis on kindlustatud riigiteenijad ja riigitöölised haiguste vastu eriseadusega.

Kindlustamata on põllutöölised, äri-, büroo-, kontori- jne. teenijad ja töölised, kodutöölised, majateenijad ja teised.

Tööõnnetuste vastu kindlustamist teostatakse Eestis tööstusliku töö 23. juuni 1912. a. seaduse alusel, mille järgi oli kindlustatud 31. det. 4501 käitises 76.296, nende keskel oli tööõnnetusi 12.470, neist lõppes surmaga 40. Tööõnnetuste arv on suur, üldse õnnetusi on väga palju. Tööõnnetuste vastu on 1936. a. seadusega kindlustatud ka palgalised autojuhid, sõitjad ja teised isikud, kellede keskel liiklemine nõuab peaaegu iga päev ohvreid, on kindlustamata.

Põllutöölisega, kes tööõnnetuste vastu kindlustatud eriseadusega, on 1. maist 1936. a. ol-

nud registreeritud õnnetusjuhtumeid 568, neist surmajuhutumeid 4.

Peale selle on tööõnnetuste vastu kindlustatud riigi- ja omavalitsuste teenijad, riigitöölised pensioniseadusega, tuleterojad — tuleterje seadusega jne.

Õnnetuskindlustus tagab neile, kes on kaotanud töövõime kas täieliselt või osaliselt ettevõtte tööde juures või nende tagajärjel saanud vigastuste läbi, abistamist ja pensioni vastavalt tööjõu kaotuse suurusel, töölise surma korral pensioni ta perekonnaliikmeile.

Haiguste ja õnnetuste vastu kindlustamine on teostatud peaaegu kõigis kultuurriikides. Eriti sotsiaalkindlustus on arenenud pärast maailmasõda, kus rahvusvahelised töökonverentsid on vastu võtnud rea konventsioone sotsiaalkindlustuse teostamiseks.

Eriti on tähelepanu pöördud töövõimetus ja vanade, leskede ja vaestelaste kindlustamisele, mille põhialuste ja kalkulatsioonide kallal ka Eestis töötatakse.

Sotsiaalkindlustus peab abistama ka töötavaid emasid ja nende lapsi. Selleks on soovitatud pikendada töölt vabastamise aega emale 6 nädalani enne ja 6 nädalani pärast sünnitamist, missuguse aja eest haigekassa maksaks toetust täie palga suuruses. Ka peetakse imikute surevuse vähendamiseks soovitavaks, et haigekassad maksaksid emadele, kes oma rinnaga last imetavad, seaduses ettenähtud aja kestes imetusraha. Ka tuleb emadele, kes on töös, võimaldada oma imiku toitmist ja selleks asutada tööstusettevõtete juure lastesõimi ja lubada ema kindlaksmääratud kella ajal käia oma last imetamas.

Ema- ja lastekaitse muutub seda tarvilisemaks, mida enam ema on sunnitud oma lapse juurest oma kodust lahkuma ja palgatöölisena teenima elulälpidamist.

Haigekassadest mõned on ka meil asutanud suvekooloniisid, kus kassaosalistes ja nende perekonnaliikmeid, eriti ka lapsed, kelle tervis seda vajab, võivad suvekuudel kosuda.

Haigekassad on süiski haiguste ärahoidmisele suutnud võrdlemisi vähe tähelepanu pöörda, mis on tingitud suurest haigete arvust, väikesest ravikapitali tulust ja suurtest ravikuludest.

Suvekooloniite ja puhkekodude asutamine osutub edaspidi haigekassade üheks küllalt tähtsaks ülesandeks, et sellega võidelda haiguste vastu ja hoida rahva tervist. Sotsiaalkindlustust ei ole teostatud ainult Euroopas, vaid kõigis maailmajagudes, üks riik teise järele täiendab selle ulatust ja liike.

Kindlustust laiendatakse kõigile sotsiaalsete riskide liikidele, s. o. kindlustatakse haiguste, õnnetuste, kutsehaiguste, töövõimetusel, vanaduse ja tööpuuduse vastu, ühtlasi kindlustatakse emasid sünnitamise puhuks, leski ja vaeseidlapsi perekonnatoitja surma puhuks.

Vanaduse, töövõimetusel vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine ülesandeks on ühiskonna liikmete kindlustamine majanduslike kaotuste vastu järgmistel juhtudel: 1) töövõimetusel enne raugaiga, mis on tingitud haigusest, vigastusest jne. 2) töövõimetusel vanaduse tagajärjel, 3) perekonna ülalpidaja surma korral.

Kindlustamisele peaksid kuuluma kõik majanduslikult nõrgad ühiskonna liikmed, töölised ja teenijad, aga ka iseseisvalt töötajad.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu on Eestis pensioniseadusega kindlustatud riigi- ja omavalitsuse teenijad ja osa riigitöölisi, sõjaväelased jne.

Kultuurtegelaste tarvis on pensionikassa, millest osavõtt on vabatahtlik.

Sotsiaalkindlustuse esimesed seadused anti 19. aastasaja lõpul.

Läinud aastasaja 60—70. aastates anti seadusi, millega tehti tööandja vastutavaks, kui töölisele töö juures juhtus õnnetus. See vastutusviis ei osutunud otstarbekohaseks, kuna ta muutus töösturitele koormavaks ega kindlustanud töölisele pensioni kättesaamist.

Sotsiaalkindlustus võtab selle vastutuse töösturilt, kindlustuskassa, kes saab oma sissetulekud maksudest, võtab ainelise vastutuse enda peale.

Esimene haiguskindlustuse seadus anti 1854. a. ja õnnetuskindlustuse seadus 1884. a., ja esimene vanaduse ja invaliidisuse sundkindlustuse seadus 1899. a. Saksamaal.

Seet ajast peale on sotsiaalkindlustuse ulatus laienenud, ta süsteem täienenud iga aastaga.

Sotsiaalkindlustusega võideldakse sotsiaalse viletsuse vastu, seda ära hoides, võideldakse tervise enneaegse hävimise, haiguste ja surevuse vastu, võideldakse rahva majandusliku, sotsiaalse ja teraviliku taseme tõstmise eest.

Sotsiaalkindlustuse ulatuse laiendamist on soovinud ka töösturite, ettevõtjate organisatsioonid, nii põllutöökoda, kus alles viimasel täiskogu koosolekul kinnitati põllutöölise haiguse, töövõimetuse ja vanaduse vastu kindlustamise tähtsust, äriteenijate kohta sotsiaalkindlustuse laiendamise tarvilisust on käsitatud nende organisatsioonide koos-

olekul, ka käsitöölise ja kaupmeeste koosolekul on võetud jaatavaid seisukohti üldise sotsiaalkindlustuse suhtes.

Töölise kongressid ja konverentsid on avaldanud oma seisukohti, mille järgi sotsiaalkindlustust tuleks teostada terve süsteemi ulatuses, see on kõikides liikides ja kõigi palgatöölise ja -teenijate suhtes.

Sotsiaalkindlustus, aga ka hoolekanne on tänapäeval just riigi ja rahva tuleviku huvides tarvilised. Need, kes ütlevad, et hoolekande poliitika on Eesti riigi muutnud suureks vaestemajaks, eksivad. Sotsiaalkindlustus ja hoolekanne püüavad just kõrvaldada seda vaesust, mis on tekitatud sootu teissuguste teguritega ja teissuguste põhjustega. Sotsiaalkindlustus tõstab rahva sotsiaalset taset.

Ebaõige on seisukoht, et abitarvitajate eest peavad hoolitsema ainult lähemad omased ja alles siis tuleb abi riigilt või omavalitsuselt. Sellane hoolekande põhimõte, et alles siis hakatakse abistama, kui inimene on juba muutunud kerjuseks, on asendatud kerjamise keeluga ja riikliku ning kogukondliku kavakindla ja ettenägeliku sotsiaalpoliitikaga, mida teostatakse ka hoolekande seadusega, aga ka sotsiaalkindlustusega, mis omalt poolt vähendab hoolekandelisi ülesandeid, andes kodanikele ajutise ja alatise töövõimetuse puhul, vanadele ja lastele õiguse elulalpidamise saamiseks kindlustus- ja pensionikassadest, mis on rajatud vastastikuse abistamise ja kollektiivse ühise vastutuse alusele.

Tänapäeva kultuurriik peab oma sotsiaalse elu korraldamiseks tarvilikuks mitte ainult otstarbena hoolekandeseaduse, vaid ka sotsiaalkindlustuse igakülge teostamise.

Kas on haiguskindlustuse seaduse muutmine vajalik.

H. Soilts.

Küsimus haigekassade ümberkorraldamisest ja tööst. töö seaduse muutmisest on eriti viimasel ajal mitmel korral ajalehtede veergudel käsitelismist leidnud, kuid iga kord on seda küsimust puudutatud tööandjate seisukohalt, mistõttu ei ole üleliigne küsimust valgustada ka teiselt poolt.

Kõrgema palga saajate käitise ametnike vabanemisega ühiste haigekassade alt tüüritakse oma, s. o. ametnike, haigekassa avamise poole, mida ka „Päevalehes“ 16. I s. a. ilmunud kirjutuses avaldatakse ja mis majandusnõukogus on arutusele määratud.

Ei saa ütelda, et sellega, kui ametnikud, kelle kuuteenistus on Kr. 200.— ja rohkem, ühishaigekassade alt vabastatakse ja neile oma haigekassa avamine lubatakse, oleks rahu majas. Ei, haigekassade alla jäävad siiski veel töölised ja ametnikud mitmesuguse palgaga, alates mõnest kroonist kuni 200 kroonini, ja mõned töölised isegi üle 200 krooniga kuus. Kas sel puhul oleks kõrgema palga saajail, näiteks neil, kes teenivad 100—150 ja 151—200 kr. ja isegi rohkem, õigus nõuda ühishaigekassade

alt väljajätmist ja oma haigekassade asutamist, sest nemadki võivad olla arvamisel, et nende sissemaksudest ülejääva summaga vähemalpalgaliste abistamine ei ole õige, vaid et iga kassaliige peaks saama toetust vastavalt oma sissemaksule. Võiks tekkida niisugune olukord, et ühiste haigekassade alla jäävad ainult need isikud, kelle kuuteenistus ei tõuse kõrgemale 50 kroonist, ja nende hulgas on isegi väga suur protsent niisuguseid kassaliikmeid, kes töötavad kuu aja jooksul ainult 2—3 päeva ja haigekassa saab nende pealt liikmemaksu 10—20 senti kuus, millise summaga aga arstiabi korraldamine ei ole mõeldav. Kui peetakse tarviliseks piirata haigekassa liikmeskonna koosseisu palga ülemmääraga, siis peaks kindlaks määratama ka haigekassa liikmemaksu alammäär, millest vähem haigekassa ühe isiku pealt liikmemaksu saada ei või (Vene ajal oli alammäär 18 rubla aastas, mis meil aga nüüd enam maksev ei ole), ja see alammäär peaks olema vähimalt nii suur, et see võimaldaks kassaosalistele hädavaljalisimagi arstiabi.

Tegelik elu näitab, et haigekassad seni on töötanud võrdlemisi heade tagajärgedega. Mitmed suuremad neist on kassaliikmete ravi suutnud korraldada peaaegu võrdselt välismaa haigekassadega. On soetatud igasuguseid raviasutusi, moodsate raviaparatuuridega ja ravi- viisidega. Haigekassade killustamine tekitab aga elujõuetuid haigekassasid ja, teiseks, see oleks hoop ühiskondsele, sest haigekassad töötavad ühiskondlikult, vastastikuse abi võimaldamise põhimõttel, kusjuures ei saa olla mõduandev arvamine, et iga kassaliige peab selle kätte saama, mis ta ühes käitise juuremaksuga haigekassasse maksis, sest sama isik, kes ühel aastal jätab kassale ülejäägi, võtab järgmisel aastal, kui ta juhtub haigestuma, selle mitmekordselt välja. Ei saa ka õigustada seda väidet, et haigekassa maksustab üht osa kassaliikmeid (suuremapalgalisi) teise osa (vähemapalgaliste) kasuks. See on elu paratamatus, et suurema sissetulekuga isikuid maksustatakse kehvema kihhi kasuks. Tulu-, äri- ja muud riiklike ja omavalitsuse makse maksavad ka suurema sissetulekuga isikud, kuna vaesed neid makse ei maksa, vaid selle asemel isegi riigilt ja omavalitsusasutustelt saavad toetust. Sama näite võib tuua ka tulekindlustuse alal. Tulekindlustusmaksu maksavad kõik, ühel aga juhtub õnnetusi sageli ja ta saab oma sissetulekud mitmesajakordselt tagasi, teine seal kõrval, kel ei juhtu õnnetust, maksab oma eluaja ilma et ta sentigi saaks tagasi, kuid kas on siin võimalusi protesteerimiseks?

Ei ole, igaüks on rahul, sest see on paratamatus.

Küsimus, kas kuuluvad haigekassade alla käitiste juhataste liikmed, kes ühtlasi tegelikult juhivad käitist, saades selle eest tasu, peaks olema küllalt selge, sest tööst. töö sead. § 260 ütleb selgel sõnal, et haiguskindlustusseaduse alla kuuluvad kõik isikud, soole ja vanu- sele vaatamata, kes palgalepingu põhjal ettevõttes töötavad või tema teenistuses seisavad. Käitise juhataja on käitise teenistuses seisev isik ja kuulub haiguse vastu kindlustamisele. Kui selles küsimuses on ettevõtjail tekkinud lahkarvamisi või arusaamatusi, siis ei ole selles süüdi haigekassad ega vastav seadus, sest viimases on küsimus niivõrd selgesti mainitud, et see ei vaja erilist seletamist, ja nagu on selgunud, on kaugel suurem osa tööandjaid sellest õigesti aru saanud ja tööstuse juhatajad vabatahtlikult haigekassa alla üles võtnud.

Haigekassad ühes tööinspeksiooniga on kohustatud valvama selle järele, et kõik käitises töötavad ja haigekassa alla kuuluvad isikud tööst. töö sead. § 280 ettenähtud korras ka haigekassas registreeritud oleksid, ja kui selgub ümberpöördu, on haigekassal õigus nõuda isikute registreerimist haigekassas ja nõuda maksmata jäetud haigekassamaksu tagantjärele. On tõstetud päevakorrale küsimus, kas on haigekassal õigus nõuda maks- mata jäetud makse tagantjärele ja kui pikka aja jooksul. Tsviilnõude õigus on 10 aastat. Haigekassadel oli võlgade nõudmise õigus määramata aja jooksul, s. o. sama, mis riigi- võlgade nõudmisel, mis ei aegu. Riigivanema dekreediga 1934. a. lõpul see tähtaeg vähen-

dati 5 aasta peale. Nüüd kuulub hääli, et see tähtaeg peaks olema ainult 1 aasta.

Kõigil asutustel ja isikuil on 10-aastane nõudmise õigus, haigekassadel aga nüüd ainult 5-aastane, ja missugune tarvidus nõuab selle vähendamist 1 aasta peale?

Korralikke käitisi, kes õigel ajal tasuvad oma maksud haigekassale ja kõik käitises töö- tavad töölised ja ametnikud korralikult haige- kassas registreerivad, huvitab vähe küsimus, kas see tähtaeg on lühem või pikem. Tähtaja küsimus võib huvitada ainult neid, kel kõik ei ole korras ja kel on karta vanade võlgade või kohustuste avastamist, ja nagu praktika näitab, selgub neid enamasti alles mõne aasta pä- rast.

Haigekassamaksude sissenõudmine tagant- järele ei puuduta mitte ainult eelpoolmainitud käitiste juhatajate makse, nagu seda püütakse seletada, vaid palju suuremal määral tuleb tagantjärele sissenõudmisi haigekassamaksude varjamise, s. o. tööliste tasude vähemana üles- andmise ja tööliste haigekassasse mitte re- gistreerimise pärast. Haigekassamaksude var- jamine isikliku kasu saamise sihiga on aga kuritegu, mida ei saa käitsta sissenõudmise tähtaja lühendamise, sest see annaks võima- luse haigekassade järjekindlaks tüssamiseks ja looks soodsa pinna tööst. töö seadusest möö- dahililmiseks.

Seletuskirjas riigi majandusnõukogule tööst. töö seaduse § 260 ja 266 muutmise suhtes on öeldud, et 1934. a. võimaldas Tall. Ühine Haigekassa oma liikmeile arstiabi keskmiselt Kr. 13.95 suuruses, kuna ametnikud samal ajal kassasse maksid Kr. 144.— Nagu teada, ei ole kõik kassaosalised arstiabi tarvitanud, ja seega tuleb arstiabi kulud jagada arstiabi tarvi- tajate arvule, kus saame hoopis teissuguse tulemuse. Samuti ei ole õige, kui näidatakse sealjuures ühe osa haigekassa liikmete, s. o. üle 200 krooni kuus teenivate ametnike, sisse- maksu eraldi, vaid siis saame eelmisele kulude arvestusele õiglase tulude summa iga üksiku kassaliikme kohta kui jagame liikmemaksu- dest sissetulnud summa kassaliikmete arvule. Ka ei ole õige see arvamine, et kõrgemapalga- lised haigekassa kulul arstiabi ei tarvita või seda teevad õige vähesel määral. Kõrgema- palgaliste haigekassaliikmete hulgas on isi- kuid, kes enda pealt sissetulnud summa on mitmekordselt välja võtnud, nii et aasta jook- sul väljavõetud summad on üksiku isiku kohta tõusnud isegi kaugelt üle 1000 krooni. On ka üksikuid kõrgemapalgalisi, kes haigekassa kulul ei ole aasta jooksul arstiabi tarvitanud, aga samuti on neid, kes arstiabi ei ole tarvita- nud, ka vähemapalgaliste ja tööliste hulgas väga suurel määral. Sest tarvitatakse ju ar- stiabi haiguse korral, kellele õnneks on antud terve olla, see seda ei vaja.

Ka ei saa arstimise väärtust hinnata kind- la summaga selle järgi, kuidas see haigekas- sale maksma tuli, sest arstiabi haigekassa läbi on saadaval en-gros-hinnaga, mida võimalda- vad oma raviasutused, kokkulepetel arstidega, haiglatega, apteekidega ja muude raviasutus- tega.

Ravimine haigekassa läbi tuleb eeltoodud

asjaoludel palju odavam kui siis, kui isik seda toimetaks oma rahakoti peal, ja seega ei saa ravi keskmist väärtust hinnata Kr. 13.95 peale aastas.

Praegune haiguskindlustuse seadus, nii hea või halb kui ta ongi, võimaldab siiski haigekassadel tegutseda heade tagajärgedega ja haigekassade ümberkorraldamisega või tööst.

Sotsiaalkindlustus töölisliikumise saavutusena.

L. Johanson.

Nagu mujal, nii saadi ka Venemaal haiguste ja tööõnnetuste vastu kindlustamise seadused töölisliikumise saavutusena. Mida enam suurenes töölisliikumine ja tööliste võitlus oma palgaolude ja töötingimuste parandamise eest, seda enam rõhutati ka sotsiaalse vormide tarvilisust. Vene kindlustusseadused oleksid 1912. a. jäänud andmata, kui ei oleks olnud töölisliikumist oma vastavate nõudmistega.

Vene töölisliikumine algas läinud sajandi lõpukümneil, vabrikutööstuse tõusu ajal. Töölisliikumist kannavad eeskätt just suured vabrikud ja tehased, kuma väikekäitiste ja käsitöökäitiste töölised töölisliikumises jäävad ikka tagaplaanile. Töölisliikumisele aitas kaudselt kaasa valitsus oma kaitsetollidega väliskaupadele ja väliskapitalide kutsumisega sise-Venemaale, et siin arendada tööstust.

Väliskapitali tuli Venemaale tollaegsete uemate tehniliste leiutustega, kogunud inseneridega ja meistritega ning lõi siia tööstuse ta kõrgeimas kapitalistlikus astmes. Venemaa peaaegu ei tunnud pikaldast ja vaevarikast suurtööstuse arengu protsessi: see tuli siia valmilt, sel määral nagu ta tol ajal oli. Tööstus ärkab igal pool, kuhu tungib väliskapital. Luues haruldase kiirusega suurtööstuse, väliskapital loob niisama kiiresti ka tugeva tööstusproletariaadi. Kapital oli välismaine, töö — vene.

Marx ütleb: „Nagu peremees, nii ka tööline“. Vene proletariaadi peremeheks oli kodanlus, mitte nii väga Vene kui just enamemargiline Inglise, Prantsuse, Belgia ja Saksa. Vene proletariaadi tollaegne revolutsiooniline energia loodi osalt Lääne-Euroopa kodanluse energiast.

Venemaal tungis töölisliikumine esile juba varsti pärast Nikolai II kroonimispidustusi. 24. mail 1896. a. puhkes Peterburis kiu- ja niidimanufaktuuri töölised suur streik. Suur osa töolistest olid naised. Rahulolematuse hõõgus juba pikemat aega töolistel keskel, kuid viimseks tõukeks sellele streigile oli asjaolu, et vabrikandid keeldusid töötasu maksmast keisri kroonimise pidupäevade eest, kus töö vabrikuis ja tehaseis kroonu käsul seis. Streigist osavõtjaid oli 30.000. Juba streigi algul osa vabrikante täitis töolistel nõudmised pidupäevade eest tasu maksmisses, kuid ei suutnud pidurdada streiki. Nüüd esineti töö-

töö seaduse muutmiselega pidurdataks praegust hästi arenevat tegevust ja see ei jätaks avaldamata oma mõju ka arstiabi korraldamise võimalustele. Seepärast ei ole soovitatav haigekassade praegusi võimalusi kitsendada, vaid tervitatav on iga samm, mis võetakse ette haigekassade ja haigekassa liikmeskonna olukorra parandamiseks.

päeva lühendamise nõudmisega. Tol ajal kestis tööpäev 13 tundi. Nõuti 10½-tunnist tööpäeva.

Streik kestis üle 3 nädala, kuni 17. juunini. Peanõudmisi ei rahuldatud, kuid streik polnud siiski kasutu: ta avaldas suurt survet vabriku inspeksioonile ja valitsusele. Need hakkasid enam tähelepanu pöörama töölisküsimusile. Vabriku inspektorid püüdsid streigi ajal töölisi rahustada: küll valitsus juba ise teab, et tarvis on tööpäeva ja palgaolusid seadusandlikul teel korraldada. Kuna töölised olid valmis streiki uuesti algama veel laiemas ulatuses, siis töötati välja tööaja seadus, mis kinnitati 2. juunil 1897. a. Pandi maksma 11½-tunnine tööpäev. See seadus ei rahuldanud töölisi, algasid streigid, nõuti tööpäeva lühendamist. Streikidega olid läänemaal töölised juba varem oma tööaja lühendanud 10½, 10 ja isegi 9½ tunnini. Vabrikandid, tugeledes uuele seadusele, püüdsid tööaega pikendada 11½ tunnini, kuid kaotasid igal pool. Siin oli näide sellest, mis töölised suutsid ühisel jõul korda saata.

1897. a. oli Vene läänemail 42 streiki, millest 32 lõppesid töolistel võiduga. 1898. a. lõppes 44 streigist 36 ja 1899. a. 67 streigist 34 töolistel võiduga.

Harilikult streigiti ka 1. mail, mis tol ajal veel riiklik püha ei olnud. 1. mail pühitsesid töölised oma pühana ja püstitasid sel päeval oma nõudmisi. 1. mai streikidest olid eriti tähtsad — üldstreigid 1899. a. Riias ja Liibavis, kus ärkas Läti proletariaat, kes nüüd on tardunud olekus. Liibavis möödus 1. mai päris rahulikult, Riias oli kokkupõrge politsei ja sõjaväega, kus 16 töolist sai surma ja 22 raskesti haavata, vähemad vigastused arvestamata.

Läinud sajandi lõpust alates muutusid streigid tööstuskeskustes harilikuks nähtuseks, vaatamata streigikeelule ja seadusele, mis karistas türmiga, streigiti siiski. Neid paragraafe kasutati seni kuni see muutus võimatuks, sest streikijate jaoks ei jatkunud vanglaid, massiline karistus aga tekitas uut rahulolematust ja uusi rahutusi.

Töolistel keskel tõusis tarvidus organisatsioonide järele. Nende puudumisel kogunesid töölised osalt oma legaalse abiandmise seltside ümber, osalt organiseerisid põrandaaluseid seltse ja nende liite. Töölisliikumine sai üheks

tähtsaimaks Vene elu teguriks. Bürokratial ei olnud jõudu selle mahasurumiseks, vaatamata tugevale sõjaväele ja politseikantjale.

Et töölislükkumist suunata valitsusele soovitavas sihis, asus siseministerium ise töölisi organiseerima. Tekkis n.-n. „politsei-sotsialism“, midagi praeguse rahvus-sotsialismi varajast eellükkumist. Politsei-sotsialismi õhujajaks oli Venemaal — Moskva kaitsepolitsei ülem Subatov, keda toetasid mõningad kõrgemad võimukandjad. Subatov hakkas oma agente kaudu looma tööliühinguid, lootes neid hoida politsei mõju all. Neis ühinguis püüti sisendada töölisesse usku, et oma seisukorda võivad nad parandada vaid rahu töösturitega ja lootes valitsusele, kes juba ise näeb, mis on tarvis teha töölise olukorra parandamiseks. Ühingud võivad vaid valitsuseasutuste tähelepanu juhtida puudustele ja vajadustele — truualamlike palvekirjadega (märgukirjadega).

Subatov kirjutas ühes oma märkmes, et kui töölisele avatakse seaduslik võimalus väljapääsuks raskest seisukorrast, siis kihutajate ja ässitajate järele läheb vaid enam noorem ja energilisem osa massist, kuid keskmine tööline eelistab seaduslikku teed ega lähe töölislükkumisega kaasa.

Alguses Subatovi arvestus näis õige olevat. Tema poolt 1900. a. organiseeritud Moskva mehaanikatööstuse töölise selts (Moskovskoje obštšestvo rabotših mehanitšeskago proisvodstva) oli täiesti truualamlik ja selle abil võis Subatov korraldada töölise isamaalise meelevalduse, et asetada pärg Aleksander II mälestussambale.

Kuid hilisemad sündmused tõendasid, et subatovštšina, andes uue tünke töölislükkumisele, ei ole võimeline selle valitsemiseks. Streigid ei kadunud, vaid — koguni selle vastu — käesoleva sajandi algul streigilained tõusid eriti kõrgele. Ametlikel andmetel oli 1901. a. 120 streiki, esirinnas oli Vilno kubermang 30 streigiga, kuid arvuliselt Peterburi 14.300 streikijaga. Peterburis sel aastal oli eriti närviline 1. mai streik, kus olid kokkupõrked politsei ja sõjaväega. Schlüsselburgi frondil ajas mereväe komando laiali Obuhoyi vabriku töölised, kuid siin kõlasid juba töölise keskel hüüded „vajame vabadust“, „elagu revolutsioon“ jne.

Juulis 1903. a. puhkes streigitorm ennenägemata jõuga Lõuna-Venemaal ja Kaukaasias. Streigi ajal peeti suuri miitinguid. Politseimeistrid ja priistavid olid võimetud. 1903. a. olid töölise rahutused Slatoustis, Ufa kub. Põhjuseks olid rasked töötingimused ja tööraamatud. Elu kaotas 68 töölise, Slatousti sündmustele järgnesid teised. 5. juunil 1903. a. algas Baku suurstreik, töölised olid siin seisukorra peremehed. Selle järele tulid streigid Tiflisis, Taga-Kaukaasias. „Politsei-sotsialism“ ei suutnud pidurdada streigilainet, ei suutnud seda ka surveabinõud.

Juulikuu keskel streikisid peaaegu kõik töölised Kaukaasias — Kaspia merest kuni Musta mereni, siis veel Odessas, Nikolajevis, Jelisavetgradis, Kiiemis, Jekaterinoslavis.

Odessas valmistas üldstreiki ette Subatovi „metallitöölise ühing“. Seda ühingat juhtis

Subatovi politseiagent Šajevitš, kel oli ülesandeks kihutada töölisi vähematele streikidele, et niiviisi võita töölise usaldust, kuid killustada ka jõudu. Kuid streik puhkes niisuguse jõuga ja säärases ulatuses, et Šajevitš ei suutnud küll võita töölise usaldust, kuid kaotas oma usalduse ka ülemuse ees ja saadeti siseministri Plehve käsul Vologda kubermangu asumisele. Varsti kaotas ka „politsei-sotsialismi“ ülemmeister, Moskva kaitsepolitsei ülem Subatov, oma ülemuse usalduse.

4. juulil algasid streiki Odessa sadamataöölised. Streik muutus 17. juulil üldiseks. Üks nägijaist kirjutab, et oli silmapilk, kus terve linn oli töölise võimuses. Töölised olid energilised ja vaimustuses. Streik kestis nõudala. Juuli lõpul oli üldstreik Kiiemis, kus see algas 21. juulil raudteetehastes, kus töölised püstitasid 15 majanduslikku nõudmist, esirinnas 8-tunnilise tööpäevaga. 24. juulil oli streik juba üldine. Peeti meelevaldusi, oli kokkupõrkeid kasakatega. Lasti streikijale kogupauke. Surma sai 13 inimest. 1. aug. asuti tööle. Streiki ei lõpetanud surveabinõud, vaid meelevõlu langus.

Streigid tekkisid harilikult majanduslikel põhjusil, kuid oli ka rohkesti toetusstreike. Streigivaimustuses unustasid töölised oma pisimured, olid ohvrimeelsed, tahtes luua uut elu ja uut korda. Kuidas toimida, ei teatud. Seepärast ka vaimustus vaibus ja asendus ükskõiksusega, isegi pettumusega.

Paljud streigid lõppesid majanduslike ja sotsiaalsete olude paranemisega.

Töölise keskel kasvas ühistunne, mis köitis neid ka kutsest ja vahemaast hoolimata. Kasvas kõigi töölise huvide ühtlus, astuti suur samm edasi organiseerimisele. Töölised mõistsid, et kui töö vaikib, vaikib ka elu. Nad õppisid ka hindama streiki kui oma olukorra parandamise spetsiifilist võtlusvahendit. Venemustasajalised ühingud ja lehed — nagu „Zemštšina“, „Russkoje Znamja“, „Novaja Rossia“, „Kolokol“ j. t. — püüdsid istutada töölisesse truualamlikkust, kuid see püüe ei annud tulemusi. Nõudmine vabaduse, õiguste ja õigusliku korra järele kasvas. Haritlaskond, üliõpilased oma suures enamuses ühinesid selle nõudmise ümber...

Peale üldpoliitiliste nõudmistega püstitamise sümptatiseerisid nad töölislükkumisele ja toetasid töölise nõudmisi, osa neist leidis otseseid sidemeid töölisestega ja nende organisatsioonidega.

Valitsus püüdis piirduda väikeste reformidega. Kuigi teistes maades, eriti Saksamaal, oli juba sotsiaalkindlustus levinud, püüti siin veel töölisi rahuldada aseainega. Nii anti 2. juunil 1903. a. seadus, mis kohustas ettevõtjaid töölisele, kellega nende ettevõtteis tööõnnetus juhtus, tasu maksuma. Sellega tunnustati professionaalset riski, kuid ühtlasi ka ettevõtja vastutust. See seadus kehtib veel praegugi Eestis (Tööstusliku töö seaduse 7 peatükk § 541 j. j.)

Alles 1905. a. sündmuste keerises teatas valitsus, et ta asub töölise kindlustusseaduste väljatöötamisele. Loodi komisjon, millest osa võtsid ka töölise esindajad. Valitsus

lubas sellele komisjonile esitada 10 kindlustusseaduse eelnõu. Kui 1905. a. liikumine oli maha surutud, aeti ka komisjon laiali ja lükati kindlustusseaduste väljatöötamine edasi. 1905. a. liikumise mahasurumisega ei kadunud rahutuste majanduslikud põhjused. Mõne aja järele algas uus revolutsioonilaine. Tõusu alguks tööliste keskel võib pidada 1911. a. Töölised soetasid endale kirjandust, ajakirjandust. Töölisliikumine kasvas. 1911. a. oli 422 streiki 770.000 osavõtjaga. Aprillis 1912. a. tuli Leena kaevandustes streik, kus sõjaväe poolt summati palju töölisi. See sündmus leidis üle terve Venemaa tööliste keskel suurt vastukaja — töölised muutusid rahutuks. See aasta oli ähvardavam kui eelmine.

Kui töölisliikumine muutus üha tugevaks, otsiti kalevi alt välja 1905. a. seaduseprojektid, vaadati need läbi duuma komisjonis ja pandi 23. juunil 1912. a. maksma; tööliste haiguste vastu kindlustamise ja tööliste õnnestuste vastu kindlustamise seadused. Ühtlasi loodi kindlustusnõukogu ja kindlustusametid.

1912. a. seadused ei rahuldanud töölisi. Asuti haigekassade ja kindlustusühingute organiseerimisele, mis võttis aastaid. Vaevalt olid tähtsamais tööstuskeskuis haigekassad asutatud, kui algas 1914. a. maailmasõda, mille kestes kasvas tööliste ja talupoegade vabas-

tamispuue, vaatamata šovinismile, mida õhutati sõja algpäevil.

Ajutine valitsus, mis võttis üle tsaarivalitsuse päranduse, andis ka rea seadusi töökaitse alalt, muuseas ka 25. juunil 1917. a. haiguste vastu kindlustamise seaduse uue redaktsiooni, millega laiendati seaduse ulatust, kuid anti ka haigekassades kassaosalistele täieline omavalitsus. Venemaal ei olnud ajutise valitsuse seaduse iga pikk — 22. detsembril 1917. a. anti uus n.-vene seadus, kuid Eestis on kehtinud 1912. a. seadus kuni tänapäevani. Kahtlemata on see hea seadus hästi viimisteldud, vaatamata üksikutele abistamise vormidele, mis on liig piiratud ega vasta enam uuematele nõudmistele, samuti mõningatele paragraafidele, mis on vananenud, kohendamist ja täiendamist vajavad.

Üldiselt on haigekassade ja kindlustusühingute elu alates 1917. a. Eestis normaalselt arenenud.

Haigekassade ja kindlustusühingute tegevusest saame täpsema ülevaate, kui ilmub Riigi Statistika Keskbüroo poolt sellekohane eriväljaanne, mis meie teada praegu on viimistlemisel ja mis peab sisaldama läbitöötatud andmeid.

Siis näeme ka arvudes seda määratu suurt tööd, mis haigekassad ja kindlustusühingud seni Eestis on teinud.

Gaasikatastroofid. Fosgeen ja ta katastroof 20. mail 1928. a. Hamburgis.

A. Kümmel.

Omaette peatüki moodustab fosgeeni poolt 20. mail 1928. a. Hamburgis esilekutsutud katastroof, mis teistel, halvematel, tingimistel kergesti oleks võinud kujuneda kõigi aegade ja rahvaste dramaatilisimaks katastroofiks. Et seda aga ei juhtunud, see tuleb täiel määral panna mõnesuguste puhtjuhuslike piisajade arvele, nagu tuule suund, pühapäevane tööaeg jne.

Fosgeen kuulub oma keemiliste omaduste tõttu nende keemiliste ainete ja ühendite hulka, mis on ühevõrra hädatarvilised ja vajalised nii rahuaegsele kui ka sõjaaegsele keemilisele tööstusele. Teda vajavad suurel arvul värvainete vabrikud, siis mitmesugused arstirohtude laboratooriumid ja lõhkeainete tehased.

Kõik kõrgelt hinnatavad ja ilusad niimetatud trifeniülmetaan-grupi värvid, nagu tuntud fuchin, siis aniliinviolet, aniliinsinine j.t., vajavad oma valmistus-protsessis mürgist fosgeeni.

Sõjagaasina on fosgeen möödunud maailmasõjas üperiidiga olnud üks rängimaist ja surmavaimaist gaasirelvadest, mis on tuhandeid sõdureid saatnud murukamara alla.

Kui lähemalt analüüsida neid katkendlikke teateid, mis on Itaalia-Abessiinia võitlustest Euroopa eriajakirjandusse pääsnud, kui osatridade vahelt tõtt otsida, siis oli just fosgeen koos üperiidiga see, mis ai-

tas purustada ja laostada abessiinlaste vastupanu.

Edasi näitab fosgeen päevaselgesti, kui võrd raske on tänapäeval tõmmata seda piirjoont, kust algab sõjatööstus, sõjagaaside valmistamine, ja lõpeb rahuaja kultuurilisi ja komfordi vajadusi rahuldav tegevus: nii üks kui teine tarvitab ühiseid algprodukte. Just selle tõttu ongi algusest peale määratud paratamatule nurjumisele kõik need rahvusvahelised nõupidamised, konverentsid, kuidas tänapäeva-sõda gaasirelva käsitlemise keeluga humaniseerida.

Parem ja kergem vahest oleks juba sõda kui niisugune sootu ära keelda kui teda gaasirelva elimineerimisega püüda petlikult humaniseerida. Ükski füüsiline kontrollkomitee ei suuda tänapäeva äärmuseni komplitseeritud keemilistsuurtööstuses kindlaks teha, kuhu lõpuks satuvad teatud tehase värvainest väljuvad fosgeeni terasballonid: kas need lähevad mõnesse värvid ja arstirohtude vabrikusse või tehase ääretuid salapäraseid ringreise, — mõnesse sõjaväe arsenalisuur-tükkide ja miiniheitjate pommide täiteks.

Kui aga keelduda fosgeeni kui niisuguse valmistamine üldse, siis tuleks seega samal ajal loobuda terve reast esmajärgulisest kultuuri-elu artikleist, mis on jällegi võimatu.

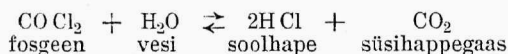
- Ei, fosgeen on ja jääb!

Füüsiliselt kujutab fosgeen 0° C juures vesiselget vedelikku, mille keemispunkt on +8° C ja mis seega harilikult toatemperatuuril juures esineb gaasina. Gaasile on omane eriline magus-lääge mädanevate heinte lõhn.

Fosgeeni saadakse võrdlemisi lihtsate viiside abil. Nii saadakse tehnikas suured massid fosgeeni, kui juhitakse vingugaasi (CO) ja kloori (Cl₂) voolud ühel ajal teatud proportsioonis üle aktiveeritud söe. Viimane, kui katalüsaator, jäädes ise muutumatuks, soodustab ainete ühinemist uueks aineks — fosgeeniks. Samuti sünnib fosgeen, kui oksüdeerime mõne kange happega kloroformi (CHCl₃). Fosgeeni keemiline vormel oleks seega COCl₂. Vingugaas (CO) ja keedusoolast saadav kloor (Cl₂) on odavaimaid ja massilisimaid aineid keemilises suurtööstuses ja maailmas.

Keemiline sõda on vaid siis efektne ja hukutav, kui selles tööle rakendatud sõjagaasid rahuldavad esijoones keemilise sõja n.-n. massiseadust, s. o. et neid oleks külluses võitlusse paisata. Nigelate gaasimasside juures on reeglipäraselt ka tagajärjed tühised. Fosgeeni suhtes seda kartust pole, sest selle valmistamine võib toimuda tehnikas massiliselt.

Vee mõjul fosgeen laguneb järgmise vormeli alusel:

Samuti laostavad ja neutraliseerivad teda kõik lehelised ained, nagu sooda, ammoniaak jne.

Teatavasti on fosgeenigaasipilvele omane mingi mädanevate heinte lõhn, kuid see tundmine pole sugugi kindel.

Fosgeen mõjub juba lühemate mõjutuste järele ruineerival tundenärvidele, nii et need pea nürinevad niivõrd, et ei tunne muuseas sigari-, paberossi-, üldse tubakamaitset.

Tehnikas ja sõjas tarvitatakse fosgeeni olemasolu avastamiseks erilisi keemilisi aineid indikaatorite üldnimetuse all. Headeks avastajateks on aniliinilahuga või jälle dimetüül aminobenso aldehyiidiga difeniüülamiiniga läbiimutatud paberiribad.

Viimaste värvimuutmine teatavas atmosfääris ongi fosgeeni olemasolu märgiks.

Fosgeen võib inimorganismile mõjuda kaht viisi, kui on tegu suurte hulkadega, tihedate gaasipilvedega, võib saabuda otsekohe momentaalne lämbumissurm. Normaalseis lahingujärgi tööttingimisis, kus fosgeenipily on võrdlemisi hõre, avaldab fosgeen oma mõju õige salapäraselt teatava peiteaja, latentaja, möödumise järele. Harilikult on see peiteaeg, arvestades organismi seisukorda, veel enam aga ta tegevust mürgikontakti järele, 4—12 tundi.

Fosgeenimürgituse protsessi enese mehhanismi üle on palju kirjutatud, on püstitatud rida enam-vähem faktidele vastavaid hüpoteese ja teooriaid, kuid rahuldavat seletust pole tänini suudetud siiski anda.

Allpool toome üldjoontes ühe populaarseima hüpoteesi, peatudes enne seda hingamisprotsessi enese mehhanismi juures.

Nagu teada, läheb õhk kopsudesse hingamistoru kaudu, mis jaguneb kaheks haruks — bronhideks. Viimastest hargnevad edasi peenemateks harudeks — bronhioolideks. Bronhioolide otsas seisavad kopsude mullikesed, mis õrnade vaheseinte läbi jagunevad kopsude helmekesteks, alveoolideks. Need viimased imepeened õhuruumikesed on kaetud õrna nahakesega, mil asetseb juuksekarvaline vere-soonekeste võrk. Alveoolide arv kopsudes on väga suur. Kui suudaksime nende nahakattepinnad kõrvutada, siis kataksid need tervelt 100-ruutmeetrilise maapinna. Ühesõnaga, kõikide alveoolide pinnad kokku võrduvad 1 keskmisele tennismänguväljakule. Alveoolid on seega hingamisprotsessi peamiseks teguriks.

Hingamistorustiku kaudu alveoolidesse jõudnud värske hapnikurikas õhk läheb läbi alveooli ilanahkse seinä temas olevasse vere-soonte võrgukesse, ühineb siin leiduva vere hemoglobiingä — ja rändab vereringevoolus kuni organismi viimse rakuni. Väljahingamisel tungib veres olev süsihappegaas läbi alveoolide kattenaha jälle tagasi alveoolidesse ja siit edasi välja. Kopsude eneste liikumist, s. o. lakkamatut reeglipäraselt sisse- ja väljahingamise protsessi, toimetas peaaegu asuv eriline hingamistsentrum, olles seotud närvide kaudu kõhu diafragmaga ja rinnakorvi musklitega.

Kopsude teede süsteem ja alveoolide ruumid on alati rõsked ja niiskuserohked. Kui nüüd fosgeen satub sissehingatava õhu kaudu alveoolidesse ja kopsude kanaalidesse, siis laostub ta siin leiduva vee mõjul soolhappeks ja süsihappegaasiks.

Oma tekkimise momendil või — nagu seda teaduslikus keeles nimetatakse — in statu nascendi — on need ühendid keemiliselt kaugelt aktiivsemad kui normaalolekus.

On fosgeenipily võrdlemisi tihe (pommi plahvatus või fosgeeniballoonni purunemine), siis tekib suurte fosgeenihulkade laostumisel kopsudes korräga nii palju kangemõjulist ja söövat soolhapet ja ärritavat süsihappegaasi, et alveoolide tegevusvõime kohe rööpast välja lüüakse ja see koos tugeva bronhiaalmuskli krambiga otsekohe lämbumissurma toob, enne kui teised fosgeenimürgitusele omased sümptoomid saavad esile ilmuda. Kui fosgeeni on õhus võrdlemisi hõredalt, siis tema laostumisel kopsudes tekkivad soolhappe ja süsihappegaasi vähesed, kuid pideval mõjuvad hulgad toovad esile juba kroonilise mürgituse tüüpilise fosgeenimürgituse tüübi.

1) Kopsude õrnade pindade pidev, üha suurenev ärritamine soolhappe ja süsihappe pisemate hulkade läbi mõjub niivõrd häirivalt nervusvagusele, et hingamise tempo pinnapealistub. 2) Õrnad alveoolide membraansed seinad kaotavad oma läbilaskmatus võime vedelikele. 3) Pideva ja suureneva ärrituse tõttu täitub alveool katvate kapillaarsete vere-soonekeste võrk verega. Et äga alveoolide seinad enam vedelikke kinni ei pea, tungib see alveoolidesse ja sealt kopsude kanaalidesse. Kops tursub nagu käsn, suurenedes 4—5-kordselt. 4) Mida enam vereplasmast kopsudesse tungib, seda paksemaks muutub veri,

seda enam on vereringvool takistatud. On olnud juhtumeid, kus inimene on eristanud 1—1,5 lt. vahurikast pruunikat vedelikku, sellest 3 liitrit vereplasmata, mis normaalolekus veres on olemas.

Ülekoormatud süda ei jõua paksuksmuutunud verd enam juhtida, ühes sellega ka organismi hapnikuga varustada, ja järgneb südame kramp. See on tüübiline lämbumissurm, uppumine kuival, „dryland drowning“.

Saatuslikul pühapäeval, 20. mail 1928. a., pärast lõunat purunes Hamburgis Müggenburgeri kanaali juures asuva keemilise tehase dr. Hugo Stoltzenbergile kuuluv fosgeeni-tank (terasest). Viimane sisaldas ligi 10 tonni vedelat fosgeeni. Nagu harilikult, ei suutnud uurimist toimetanud võimud ka sel juhul leida katastroofi põhjust. Missugustel põhjustel terasreservuaari ülemine osa ühes kaanega šveissimise kohalt lahti rebenes ja eemale paisati, jäigi selgitamata. Peale purunenud tanki oli koha peal veel kaks samasugust, siis 3000 fosgeeniga täidetud terasballooni. Üldse võis laoplatstil olla ca 50.000 kilo vedelat fosgeeni.

Ajakirjas „Die Gasmasken“ annab dr. Engelhard katastroofi üle järgmise kirjelduse: „Puhus NO tuul, kiirusega 2—3 m sekundis. Tanki purunemise järele muutus suurim osa, ca 8 m³, vedelat fosgeeni kiiresti pilveks. Auramise tõttu langes reservuaari ümbruses temperatuur, nii et järelejääv 2 m³ vedelat fosgeeni vaid aeglaselt auramist jatkas.

Tekkiv gaasipilv rullus paksu uduna tuulest aetuna edasi kuni Hofe kanaalini. Siin tabas ta kaht õngitsejat kalurit.

Viimased püüdsid end päästa kiire põgenemisega läheduses olevasse Müggenburg-Schloss restorani, kuid surm tabas neid siiski. Nüüd rullusid gaasimassid üle arvurikaste tehaste hoonete ja laduplatse, kus nad tabasid purunemise mürinast väljajailmunud valvurit. Viimane sai veel telefoniga tuletõrje lensdalka alarmeerida. Vahepeal olid gaasilained jõudnud Nord-Ost-tuule mõjul levida kaugele Nieder-Georgswerderi ja Wilhelmsburgi asundusteni, riivates veidi linnakeste Harburgi ja Moorburgi lääneservi — kuni kaugel eemal seisva Fischbeckeri nõmmeni.

Nieder-Georgswerderis tabas gaasipilv surmavalt üht meest, Wilhelmsburgis surmasid lained ühe mehe ja 2 naist. Seda suurem oli aga gaasihaavatute arv: ligi 300 inimest tuli toimetada Harburgi ja Hamburgi haiglasse.

Gaasipilve liikumise teel võis tähele panna mitmesuguseid hävitusvõid: 150 m kaugusel katastroofikoldest lamas 2 surnut; 300 m kaugusel Müggenburgeri tänaval lamas kolm surnut. Selles 300-meetrilises vöös oli hukkunud igasugune organiline elu, iga eluline olend. Varblased, lookesed, mets- ja kodujänesed, kanad, kitsed, tuvid ja ka inimesed olid surnud. Imelikul kombel jäi osa tuvisid siiski ellu, arvatavasti viibisid need katastroofi momendil õhus. Hukkusid loomad ja inimesed, hoolimata sellest, kas nad juhtusid pilve lähemisel olema vabas õhus või oma eluruumis. Jällegi imelikul kombel olid kõikide elumute ja ruumide ukсед ja aknad avatud. Ar-

vatavasti avasid paanikasse sattunud elanikud surmahirmus ise kõik avasused, et saada „värsket õhku“.

Samuti oli kogu taimestik koltunud, kollane, nagu hilissügisel.

2000 m kaugusel katastroofikoldest (Nieder Georgswerder ja Wilhelmsburg) oli 6 surnut, 30 raskesti gaasihaavatut ja 50 kergesti gaasihaavatut. Üle 2000 m kuni 7000 meetrini registreeriti ca 130 kergelt gaasimürgitust. Gaasi võis märgata üle 14000 meetri eemal. Kuidas toimusid ja käitusid elanikud, arstikond ja ametkond gaasikatastroofi rajoonis? Äärmuseni saamatult, otse vastupidiselt primitiivseimailegi gaasikaitse reeglitele.

Esimene alarm anti gaasidest tabatud laovalvuri poolt tuletõrjele. Viimane liikus kiire korras kohale ja korjas Müggenburgeri teel maast kaks meest ja ühe naise, saates need haiglasse.

Üks meestest suri teel, teised elasid veidi, aga surid ka varsti.

Tuletõrjel oli reservuaari seisukoht platsil teada, seetõttu asuti veel järelejäänud aurava vedela fosgeeni hävitamisele vee sissepumpamise teel. Jällegi avanes nähtus, millele ei osata anda seletust: tuletõrje meeskond asus selles surmava gaasi pilves tööle ühegi gaasikaitsevahendita! Tagajärjeks oli, loomulikult, hulk mürgitatuid ja surnuid tuletõrje meeskonnast! Veel üks fakt pani karikasse mürki: pumbates vett, mis oli kaugelt soojem kui fosgeeni keemispunkt +8° C, pani see ühes fosgeeni laostumisel tekkivate soojusehulkadega ülejäänud vedela fosgeeni massid veelgi kiiremini aurama. Et see suurendas pilve tihedust, on enesestmõistetav.

Prooviti tagajärjetult ka ammoniaaki ühes veega tankidesse juhtida. Nagu tuletõrje ja sanitaar-mediitsiini abijõud oli ka politsei täieliselt, nii moraalselt kui ka tehniliselt, ette valmistamata. Politsei formatsioonid hoidusid võimalikult eemal gaasimõllu rajoonist. Alles siis, kui Berliinist jõudsid pärale kiires korras väljakutsutud abijõud ja maskide tagavarad, jõuti asuda tegelikule päästetööle.

Paanikasse sattunud elanikud kaotasid täieliselt pea, toimides vastuoksa gaasikaitse nõudeile: gaasi lainest tabatud püüdsid joostes oma elu päästmise mõttes pilvest välja pääseda, selle asemel, et rahu säilitades märga rätikut (äärmisel juhul uriiniga niisutatut) mullaga suu ees hoides risti tuule suunale võimalikult aeglaselt, vältides iga pingutust, pilvest välja liikuda ja siis maha istudes abi oodata.

Kodanikud kiskusid aknad maha, avasid ukсед — selle asemel, et neid veelgi sulgeda, jäädes rahulikult lamama, püüdes hingata läbi märja mullaga rätiku, oodates abi.

Kalurid lootsikus pingutasid veelgi aere, mitte teades, et iga pingutusega nad veelgi sisse pumpavad mürgist õhku, kuni alveoolide seinad kõik on gaasist rikutud, unustades, et pingutus iga minutiga lähendab neid surmale.

Inimesed said gaasimürgituse, kuid mitte teades, et iga liigutus on saatuslik, läksid nad omal jalal arsti juure. Viimane oli aga saa-

tuslikult unustanud, et fosgeen omab 4—6-tunnise peiteaja, mille jooksul pole võimalik organismis avastada ta mõjustuse resultaate, laskis patsiendi rahulikult minna, soovitudes veelgi vabas õhus viibimist ja jalutamist! Tegelikult oleks arst pidanud juba puht fosgeeni võimaluste olemasolust väljudes ette kirjutama teatud ravimiviisid. Kuid ikka ja alati peab inimkond just meditsiini eksituste ja asjatundmatuse eest maksma rasket lõivu.

Tööõnnetuste ärahoidmine puudulik.

J. Mihkelson.

Tööõnnetuste arv on viimasel ajal kasvanud. Ei möödu peaaegu ühtki ajalehenumbrit, kus ei teatata ühe või mitme töölise õnnetust surmast töö juures. Veel enam tuleb alatiselt teateid raskete vigastuste kohta. Haigekassade tegelased kaebavad samuti tööõnnetuste suure hulga üle. Tööõnnetusi on juhtunud eriti palju kaevanduste rajoonis, ehitustel ja transportaladel. Õnnetuste põhjuseks on hilisematel uurimustel olnud peamiselt puudulikud kaitsevahendid töö juures, hoolimatus ja ettevaatamatus isikute poolt, kelle kompetentsi kuulub töökaitsevahendite tarvituselevõtmine. Kaevandusis jutustavad töölised, kuidas seal tööd tehakse. Nende arvates polevat vaja imestada, et tööõnnetusi juhtub nii palju, vaid ime olevat see, et senistes kindlustamata oludes töötades siiski õnnetusi on juhtunud „möödukalt“.

Transporttöödel on eriti viimasel ajal juhtunud palju õnnetusi. Teistest aladest torkavad ses suhtes eriti silma sadamatööd. Kuna kogu töö enesest on väga kardetav ja piinlikku tähelepanu nõudev, siis on siin erilised kaitsevahendid tarvilised. Eesti Kinnitusühisus on sadamatöölise tööõnnetuste arvu üle juba ammugi kaevanud ja püüdnud hoida kokku kulusid. Seks otstarbeks vähendati isegi töölise abiraha norme. Enne arvestati sadamatöölise keskmiseks päevapalgaks 4 krooni. See ei rahuldanud töölisi, kuna töölised teenisid kuni 6 krooni päevas. Järelikult on abistamisnormide arvestamise alus tegelikult teenistusest madalam. Töölisile makseti abiraha $\frac{2}{3}$ keskmisest päevapalgast. Kokkuhoiu saavutamise sihiga vähendati sadamatöölise keskmise päevapalk 2,75 kroonini päevas. Sellased abinõud ei suut-

nud aga mingil määral hoida ära tööõnnetusi ega takistada nende arvu kasvu. Üheks kindlustusühisuse poolt ettevõetud päevapalga keskmise suuruse vähendamise põhjenduseks oligi, et töölised suuremate abirahade puhul meele tekitavad endale kergemaid vigastusi, et aga hõlpsamini saaks raha. Sellane väide ei pea kuidagi paika. Kindlustusühisuse oletuse järgi oleks pidanud nüüd tööõnnetuste arv sadamas hakkama vähenema, kuid tegelikud tulemused olid hoopis vastupidised. Kindlustusühisus on sunnitud tunnistama omas kirjas stevidoride ühingu, et hoolimata abirahade normide vähenemisest on kulutatud tööõnnetuse osaliste toetamiseks kasvanud ligi kolmekordseks. Arstidega näib kindlustusühisus rahul olevat. Arstideks on Sikk ja Vahtrik. Järelikult arstid ei soodusta oma heatahtlikkusega tööõnnetuste arvu kasvu. Kuhu on siis koer maetud selles töölisile nii tähtsas küsimuses? Kindlustusühisuse arvamise järgi olevat tööõnnetuste põhjuseks töölise füüsilise nõrk konstruksioon. Sageli tarvitatakse töödel üle 60 aasta vanu ja harjumatu töölisi. Mis puutub töölise nõrkusse, siis ei saa öelda, et see oleks tööõnnetuste tekitaja. Teatavasti avaldab alatoetus oma mõju, kuid siin vaigitakse targu tööõnnetuste peamine põhjus hoopis maha ja püütakse juhtida tähelepanu mujale. Mis puutub vanadesse töölisesse, siis on need just vilunud sadamatöödel, ja tööõnnetus tabab sadamini noori ja harjumatu sadamatöölisi kui neid, kes on juba aastate kestel omandanud kogemusi elukardetavil töil. Samuti mainitakse töö korraldamises puudusi, kuid see on nagu mööda minnes. Seda imelikum on aga

lugeda kindlustusühisuse kirjast, et tööliste hulgas olevat neid, kes ei viitsi tööd teha, ja sellased tööliselid pidavat sõrmi ja keha meelega vigastama. Edasi kirjutatakse, et oleks suureks kasuks, kui tööliste palkamisel päritaks, kas nad ilma liikmeid vigastamata oskavad töötada ja neid töölisti soovitaks mitte tööle võtta, kes korduvalt tähtsusetu vigastustega haigestuvad. Vaevalt ahvatleb 1,80-kroonine tasu abirahana töölist oma tervist meelega vigastama. Lõpuks tehakse kindlustusühisuse poolt stevidoride ühingule hoiatus, et kui tööõnnetuste arv tulevikus ei vähene, siis on ühisus sunnitud võtma tarvitusele hoiatusabinõuna kindlustusmaksude tõstmise. Sellane suhtumine tööõnnetuste küsimusele näitab ainult asjatundmatust. Kindlustusmaksude tõstmise ja tööliste abirahade normide vähendamisega pole seni mitte kusagil maailmas veel suudetud võidelda tööõnnetuste vastu. Et tööõnnetuste vastu võidelda, tuleb kõigepealt vaadata, mis tekitavad tööõnnetuse. Tööõnnetuse tekitavad suurelt osalt need vahendid ja ümbrus, kus tööline töötab. Sadamatöö iseloom muutub ühes tehnika täienemisega ja töötempo kiireneb. Tehniliste vahendite käsitamisel peab tööline olema kaitstud hädaohutude eest, mis nende käsitamisega on alatises ühenduses. Mis puutub kaitsevahendesse, siis jäta-
vad need meie sadamais igatahes väga palju soovida, samuti ka töövahendid, millega tööline töötab. Tööõnnetuste vastu võitlemiseks sadamatöödel on tehtud teistes maades väga palju. On toimetatud erilisi uurimusi ja töötatud välja täpsed eeskirjad, millele peavad vastama näiteks vintsid, kraanad, faierid, luugid, pukid, talad, redelid jne. Rahvusvaheline töökonverents on neid küsimusi käsitlenud ja võtnud vastu erilise sadamatööde kaitsemääruste konventsiooni, mis meil aga kahjuks on ratifitseerimata. Sadamatööde kaitseks on võetud koguni kaks konventsiooni, millest teine konventsioon, mis käsitleb raskete kaupade ja kolide kaalu nähtavalt märkimist kaubale, on ka

meil ratifitseeritud. Kui meil tahe-
takse võidelda tulemusrikkamalt tööõnnetuste vastu, siis tuleks ka Eestis vähimalt panna maksma need minimaalsed nõuded, mis tööliste elu ja tervise kaitseks sadamatöödel on pandud maksma juba mitmetes riikides. Esimene samm oleks sel alal konventsiooni ratifitseerimine ja sellele vastavate määruste kehtivakskuulutamine. Ei aita ainult konventsiooni ratifitseerimine ja määruste andmine, vaid eriti tuleb tõhusalt teostada sadamatöödel töökaitsemääruste täitmise järelevalvet, sest sel alal on võimalusi ja tahe-
takse neist kergesti mööda hiilida. Organiseeritud tööliselid oma ametiühingute usaldusmeeste kaudu võivad siin sel alal palju kaasa aidata ja hoolitseda kaitsemääruste täitmise eest.

Käesoleval aastal olid töökonverentsil arutusel ka ehitustööde kaitsemäärused. Selgi alal patustatakse meil sageli ja kurbade tulemustega. Alles hiljuti sai Tallinnas sisselangeva vundamendi kalda all üks tööline surma ja teine raskesti vigastada. Sellase raske tööõnnetuse põhjustas jällegi äärmine hoolimatus. Kolme ja poole meetri sügavune järsk vundamendi sein oli õnnetuse kohalt puudulikult tugevaga kindlustatud. Veel hullem — üks osa järsku vundamendiseina paarikümne meetri pikkuselt oli üldse ilma mingite tugeveta. Samas oli vundamendi kaldale laotud veel kõrge virn raskeid paelahmakaid. On lihtsalt ime, et seal varem suuremat õnnetust pole juhtunud. Välismaal sellaseis oludes keeldaks ettevõtjail töötamine. Meil aga teatatakse, et alles pärast õnnetust asuvad vastavad võimud uurima, kas käesolevas tööõnnetuses pole ilmne lohakus süüdi. Kuna ehitus on juba pikemat aega käimas, polnud meil ühtki vastavat võimu, kes oleks nõudnud vähimalt vajalike ettevaatusabinõude tarvituselevõtmist. Ka ehitustööstuses tuleb panna kehtima tarvilised kaitsemäärused ja teostada nende täitmise järelevalvet. See on õige tee õnnetuste vältimiseks.

Tänavuselt töökonverentsilt.

Tekstiiltööstusse 40-tunniline tööädal.

Ühegi vastu rida tähtsaid otsuseid.

Rahvusvaheline töökonverents lõppes 23. juunil. Peale direktori aruande vaidluste kujunes konverentsi tulipunktiks tööaja lühendamise küsimus tekstiil-, graafika- ja keemiatööstusis. Tekstiiltööstuses võeti vastu 40-tunnilise tööädala konventsioon, kusjuures konventsiooni poolt hääletas 88 ja vastu 41 delegaati. See saadi konventsiooni vastuvõtmiseks tarviline $\frac{2}{3}$ -enamus konverentsi hääleõiguslike delegaatide koosseisust. Poolt hääletasid kõik tööliste grupi esindajad ja pealeselle terve rida L.-Ameerika riikide valitsuste esindajaid. Tähtsamaist maist hääletasid konventsiooni poolt järgmiste valitsuste esindajad: P.-A. Ühendriikide, ka tööandjate esindajad, Argentiina, Austraalia, Daani, Läti, Hispaania, Norra, Vene, Prantsuse ja Soome. Tööandjad, nagu juba võis arvata, hääletasid enamikus vastu, samuti ka Inglise, Eesti, Jaapani, Hollandi, India ja Šveitsi valitsuste esindajad

40-tunnilise tööädala konventsioon võeti vastu teatud reservatsiooniga Kauge-Ida maade suhtes, kus konventsiooni järgi tuleks teostada 48-tunniline tööädal, kuna seal praegu on maksimas 56-tunniline tööädal. Sellane vastutulek leidis osa Euroopa tööandjate poolt vastuseismist, eriti Tšehhoslovakkia tööandjate poolt, kuna see aitavat Jaapanil võistelda Euroopa riikide tekstiiltööstustega. Jaapan olevat juba võistelnud välja isegi Tšehhoslovakkia õlletööstuse. 40-tunnilise tööaja konventsioonid graafika- ja sellele lähedastes tööharudes ning keemiatööstusis lükati tagasi, kuna need ei saanud tarvilist $\frac{2}{3}$ enamust. Keemiatööstuse tööaja lühendamise konventsioon sai poolt 76 häält ja vastu 42 ning graafikatööstuses kukkus samasisuline konventsioon läbi 72 poolthäälega 43 hääle vastu. Kuna Eesti tööliste esindaja hääletas kõikide konventsioonide ja rekomendatsioonide poolt, hääletasid meie valitsuse esindajad koos tööandjate esindajaga kõikide

tööaja lühendamise konventsioonide vastu. Naabermaadest hääletas Läti tekstiiltööstuse tööaja lühendamise konventsiooni poolt ja Leedu ning Poola jäid erapooletuks.

Kõrgehituste töö kaitsemäärustiku konventsioon ja 3 seda ala puudutavat rekomendatsiooni võeti vastu suure enamusega. Avalike tööde korraldamise kohta teatud riigi piires ja rahvusvahelises ulatuses võeti vastu rida rekomendatsioonide, mille järgi tehakse ülesandeks tööbüroo administratiivnõukogule juba lähimas tulevikus asutada nende küsimuste käsitamiseks eriline amet ja pidada sidet üksikute riikide vahel.

Kuna juba kahel eelmisel aastal on käsitletud üldist 40-tunnilise tööaja sisseseadmist tööstuslikus töös ja sellekohased konventsioonid ei saanud töökonverentside täiskogus tarvilist enamust, tehti katset 40-tunnilise tööädala konventsioonidega eritööstusharude järele. Nüüd on aga kogemused näidanud, et peamiselt tööandjate vastupanu pole sugugi nõrgem ka nendele konventsioonidele ja et kogu protseduur on väga aegaviitev, siis esitas tööliste grupp soovivalduse tööorganisatsiooni administratiivnõukogule, et juba järgmise töökonverentsi päevakorda võetaks üldine 40-tunnilise tööädala konventsiooni kava. See soovivaldus võeti vastu.

Samuti leidis vastuvõtmist konventsioon, mille järgi noortööliste vanuse alamääratööstuslikus töös ja ka kodutööstuses tõsteti 14 aastalt 15 aastani. See konventsioon maksab ka perekondlikul alusel töötavate tööstuslike käitiste kohta.

Vaidlused olid üldkoosolekul tööaja lühendamise ümber õige hoogsad. Prantsuse ametiühingute keskliidu sekretär Leon Jouhau, kes on olnud tööliste rühma tähelepanuäratavaimaid kujusid, ütles, et elu pühib minema tulevikus need, kes ei taha tunnustada sotsiaalpoliitilisi uuendusi. Praegu maksab 40-tunniline tööädal P.-A. Ühend-

riikides, Prantsusmaal, U.-Meremaal, osalt Belgias ja Itaalias, Venemaal on 5-päevane ja 7-tunnine tööädal. Prantsuse tööandjate esindaja tähendas, et Prantsusmaal ei suuda keegi töölistelt võtta 40-tunnilist tööädalat. Prantsuse elu ei olevat enam mõeldav ilma 40-tunnilise tööädalata.

Iga kolme aasta järele valitakse tööorganisatsiooni administratiivnõukogu ja käesoleval konverentsil tuli see valimisele. Valitute hulgas oli ka Hispaania endine peaminister Caballero.

Tööorganisatsiooni tegevus on olnud viimasel tegevusaastal eriti hoogus ja organisatsiooni liikmeks on astunud uusi liikmeid, mille tõttu tööorganisatsioon on kujunenud ulatuselt laiemaks kui rahvaste liit ja omab rahvaste koostöös kordkorralt suurema tähtsuse. Sotsiaalsed reformid on muutunud paratamatuks kõikides maades ja Euroopa riikide hulgas on teinud eriti

Ladina-Ameerika riigid suuri edusamme.

Konverentsil oli käesoleval aastal esitatud vene delegatsioon täies koosseisus, s. o. tööandjad, kuna muidu ei oleks vene tööliste esindajail olnud hääleõigust. Vene tööliste esindajate mandaatide vastu protesteeris kristlike ametiühingute internatsionaal, kuna vene töölistel puuduvat vabad ametiühingud oma esindajate valimiseks. See protest ei leidnud aga tähelepanu vene valitsuse esindaja prof. Markuse sõnavõtu järele. Rahvusvaheline Ametiühingute Liit protestis käesoleval aastal Austria, Bulgaaria, Greeka, Leedu ja Läti tööliste esindajate mandaatide vastu põhjusel, et nimetatud maades pole töölistel vabadust oma ametiühingute kaudu end vabalt esindada, kuna olemasolevad organisatsioonid olevat valitsuste mõju all. Konverents tunnustas siiski mandaadid.

Palgaliikumisi esimesel poolaastal.

Käesoleva aasta esimesel poolel on elukalliduse tõusu tagajärjel olnud kaunis rohkesti palgaliikumisi, kuid streigiks pole töötülid saanud areneda töötülide lahendamise seaduse tõttu, mis näeb ette sundotsused töötülide lahendamise komisjoni poolt. Töötülide lahendamise komisjonis oli arutusel 14 töötüli.

Savi- ja pottseptöö käitistes tekkis Tallinnas töötüli, mille puhul töötülide lahendamise komisjon määras tükitöö tasuks glasuurpoti kohale asetamise eest 40 senti ja otsustas tösta 1935. aasta ahjutööde hinnakirjas ettenähtud töötasusid 10% võrra. Eelnimetatud kokkulepe oli maksev ametiühingu ja tööliste vahel vabatahtliku kokkuleppe-na. Komisjoni otsuse kehtivuse tähtaeg on 30. nov. 1937. a.

Esimese eesti põlevkivitööstuse tööliste palkasid korraldas nii, et k. a. 1. aprillil maksusel olevate brutto-palkade summa tõus teeks välja vähemalt 3%, kusjuures kõrgendatud töötasude normid määratakse kindlaks käitise juhatause poolt, ära kuulates töölisnõukogu arvamist. Arvestusel tekkivad murdarvud poolest sendist alates arvestatakse ülespoole terveteks. Tükitöö peab hinnatama enne tööle asumist ja töölistel peavad tükitööl teenima vähemalt selle palga, mis nad saavad tunnitööl. Otsus maksab kuus kuud.

A.-s. Franz Krulli masinaehituse vabriku tööliste palganõudmine rahuldati osaliselt jällegi bruttopalkade summat töstes 2,5 protsendi võrra, jättes arvesse võtmata perekonnaabiraha. Üksikute töötasude normid määratakse kindlaks käitise juhatause poolt, ära kuulates töölisnõukogu seisukohati. Sellane üldine bruttopalkade tõstmine teatava protsendi võrra on tekitanud tööliste hulgas ra-

hulolematust, sest üksikute töötasude ja tariifide väljaarvestamise juures ei pruugi üksik tööline saada sugugi 2,5-protsendilist palgakõrgendust, vaid isegi hoopis vähem. Samuti on tööinspeksioonil peaaegu võimatu kontrollida hiljem töötülide lahendamise komisjoni otsuse täitmist. Sama sundotsusega määratakse ka, et tööliste palgarahmatas peab olema märgitud tööliste tööline teenistus ning et tükitööl kindlustatakse alammäärana tunnipalk.

Põhja paberi- ja puupapivabriku töölisnõukogu ja käitise juhatause vahel sõlmiti määramata ajaks kokkulepe, mille järgi endisi põhipalku tösteti pävatöölistel 2,5 sendi võrra tunnis, ja alates 1. märtsist reguleeriti tükitöö tabelid nii, et töölistel tükitöoga teeniksid 50% enam kui põhipalgas ette nähtud.

Üldist bruttopalkade summat tösteti ka sadamatehaste töölistele 3,5% võrra ja üksiknormid arvestatakse välja jällegi käitise juhatause ja töölisnõukogu vahel.

Ilmarise metallikäitise tööliste palku tösteti üldiselt 9% võrra, võrreldes 1936. a. esimese veerandi palkadega, ja tööliste minimaalpalka tösteti 12 sendilt 15 sendile tunnis. Tükitööl tuleb garanteerida vähemalt tunnitöö palk.

Kreenholmi tööliste palku tösteti komisjonis 8%, võrreldes käesoleval aastal 1. aprillil maksetud palkadega, kusjuures sentide murdosad 0,25—0,75, arvestatakse poolsendiks ja üle 0,75 terveteks. Otsus on maksev kuus kuud.

Pärnu Schmidt'i saeveskis pandi maksuma alates 16. juunist uued palganormid, mille järgi tunnipalgad on 20 sendist 39 sendini. Naistöölistel on kõige madalam tasu 20 senti. Platsitöödel määrati tunnitasu 20 sendist 28 sendini. Peale

selle määrati hobusemeeste tunnihinnaks 55 senti ja eritasud tükitöödel.

Narva linavabrikus otsustati tösta töölise palku 2,5%, arvestades 1. aprilli palkadega käesoleval aastal. Otsus maksab 6 kuud.

Narva villa-tekstiilkäitises palgu töstis komisjon 7% võrra, võrreldes 1. aprilli palkadega käesolevast aastast. Uued palgad pandi maksuma kuueks kuuks.

Pärnu Fröhlingsi saeveskis pandi komisjoni poolt maksuma uued tunnipalgad 16. juunist, kusjuures tunnipalgad kujunesid 20 sendist 42 sendini. Palgisortimisel jõel maksetakse 4 senti palgist ja kokkutõmbamisel 2 senti. Laudade tahveldamisel maksetakse 2,26 krooni standardist.

Otsus maksab 16. detsembrini k. a.

Sindi tekstiilvabrikute käitise töölisele tõsteti palgu 10%, võrreldes 1. aprilli palkadega käesoleval aastal. Komisjoni otsus maksab üks aasta. Töölise nõue väljaspool vabriku kortereid elavate töölise palkadele 10-protsendilise lisa saamiseks jäeti komisjonis tähele panemata.

Kas haigekassad — vaestekassadeks?

— Kas haigekassad — vaestekassadeks? Haigekassade vastu on ka viimasel rohuteadlaste päeval sõna võetud, nagu näha resolutsioonist, kus nõutakse sammude astumist selleks, et haigekassad eraapteekide tööd ära ei võtaks ja et kõikidel vabamüügi-apteekidel oleks õigus varustada ravimitega haigekassa liikmeid ja nende perekondi, silmas pidades selleks kehtima pandavaid vastavaid määrasid. Kindlustatute rohuabiga varustamiseks tuleks vabaapteegi valiku põhimõttel rakendada kõik olemasolevad vabamüügi-apteegid, et haiguskindlustuse seadusega ei rikutaks apteegi normaalseks teguvuseks seaduslikult ettenähtud kodanike arvu, s. o. 5000—8000 iga apteegi kohta.

Rohuteadlaste päev, mis koosnes peamiselt apteekide omanikest, on seega asunud haigekassade apteegiõiguse suhtes eitava seisukohale, tahtes teha haigekassadest, see on töölise ühistegelisele alusele rajatud omaabi asutusest sissetulekuallikat apteegipere-meestele. Apteek tervishoiuasutusiks pidades ei saa sääraast seisukohta küll ükski omakasupüüdmatult mõtlej kodanik õigeks tunnustada. Oma mõudmisis lähevad apteekide omanikud küll liiale, kui nad tahavad isegi haigekassade õigust apteegi valimisel kaotada. Sääraseid seisukohti, mis rohuteadlaste päev haigekassade asjus on avaldamud, ei saa tõsiselt võtta. Ka ei ole sotsiaalkindlustuse põhimõtetele kooskõlas rohuteadlaste päeva resolutsioon, mille järele sundkindlustust tuleks teostada ainult „majanduslikult nõrgemate kodanike kohta, s. o. nende kohta, kes ise omal jõul pole suutnud saavutada tervishoidlikku abi.“ Säärane seisukoht ei ole leidnud üheski vaba-ega ka autoritaarses, monarhistlikus ega demokraatlikus riigis tunnustamist.

Apteekridki peaksid teadma, vähimalt seda tahaks neist arvata, et sotsiaalkindlustuse

Estico kammivabriku töölise palgatõstmise nõue rahuldati 10% ulatuses, võrreldes 1. aprilli palkadega, kusjuures palkade alammääraks tunnis ei tohtinud olla naistele mitte alla 15 senti ja meestele mitte alla 20 senti. Komisjoni otsus kehtib üks aasta.

Pärnu sadamatöölise laadimise tööde tükitöö hinnad määrati üksikute parandustega üksikasjaliselt kindlaks, samuti töölise töötingimused sadamas. Uus lähem kord aitab sadamas mõndagi senist lahtist küsimust korraldada. Töölise ja tööandjate vaheliste arusaamatuste lahendamiseks loodi pariteetsel alusel 3 sadamatöölisest ja kolmest tööandjast alatine segakomisjon, kes käib koos tööinspektori eesistumisel. Uue korra järgi peavad sadamakapteni poolt väljaantud töökaardid olema tembeldatud segakomisjoni kontrollmürgiga.

Vaadeldes eeltoodud töötulide lahendamise komisjoni otsuseid, nähtub, et komisjoni otsuste järgi palgatõstmised ei vasta elukalliduse tõusule, vaid komisjoni otsusis kõigub üldine palgatõstmine suurelt osalt ainult 2,5—3 protsendi piirides.

kassa — haigekassa — ei ole mitte vaestekassa. Kui aga tahetakse kindlustada ainult neid, kes „ise omal jõul pole suutnud saavutada tervishoidlikku abi,“ see on — neid, kel vaesusetunnistus esitada on, siis ei ole selleks üldse haiguskindlustust tarvis, vaid see võib sündida kehtiva hoolekande seaduse alusel.

Apteekrite päev eelistab vaba arsti valikut. Haigekassad korraldavad ravi nii, nagu see on otstarbekohane: kus see tarviline ja võimalik, seal on vaba arstivalik, kus aga ambulants vajaline, sinna see ka asutatakse, kus tarvis on teha arstide valikut, seal seda ka tehakse. Apteekrite seisukoht on ühekülgne ja läbimõtetu. Arvata, et apteekrid paremini teavad kui haiguskindlustuse tegelased, kuidas arstiabi rahvale kättesaadavaks teha, tõesti — selliseks väärarvamiseks ei ole küll mingit põhjust.

Miks need apteekrid ei kõnele oma päeval arstibikorraaldusest seal, kus see ettevõtja käes on ja kus töölisel võivad kasutada vaid 1—2 arsti, hoolimata haiguse liigist.

Rohuteadlaste päevalt oleks võinud ära jääda ka see sisutu ja alusetu korrutamise, et kindlustuskassade tegevuse juhtimisel tuleb pidada esirinnas ainult kindlustatute tervishoidlikke huviseid ja kaotada igasuguste kihuhuide tekkimise võimalused.

Haigekassad on ja jäävad töölise ja teenijate asutusiks, kus on oma kindlad ülesanded, mis seadusega ja põhikirjaga määratud ja millest seni pole kõrvalle kaldunud ega ole seda ka edaspidi oodata.

Rohuteadlaste päev aga ise oma ülalmainitud resolutsioonidega on rakendanud end kitsa kihi — apteegiomaniike — huvide kaitsele, jättes arvestamata töötava rahva tervishoidlikke huviseid.

Kindlustusameti otsuseid.

Kindlustusameti 14. juuni 1937. a. koosolekult. E. Koroli ja teiste kaebus kindlustusametile Tallinna ühise haigekassa volinike valimise asjas A.-S. A. M. Lutheri käitises.

Kutsed asja arutamise kohta on saadetud kaebajale E. Korolile ja t. ning valimiskomisjoni esimehele A. Keevis'ele, kes on immunud ka koosolekule.

Kuna kindlustusameti liige R. Koppelman on jälginud valimiskomisjoni tööd, siis kindlustusamet otsustab teda käesolevas asjas tunnistajana üle kuulata. Asja otsustamisest R. Koppelman taandub ja teda asendab kindlustusameti liikme asetäitja E. Selli.

Aruandja kannab ette kaebuse, milles palutakse volinike valimised tühistada, ja ülekuulatud tunnistajate seletused.

Kindlustusameti koosolekul seletab E. Korol, et ta kinnitab kaebuses toodud asjaolusid. Ta on olnud valimiskomisjoni sekretär ja on avaldanud protesti valimiste juures, kuid siiski koostanud valimisprotokoll ja kirjutanud sellele ka alla. Võtnud ise ka kaks korda viina. Hääletusedelite juurepanemist R. Koppelmani poolt ta ei ole näinud. Samuti ei või ta tõendada ka seda, et R. Koppelman oleks valijate nimekirjades märkusi teinud. Volinikele antud hääle arvu on ta märkinud protokollis Koppelmani mustendi järgi, kas andmed olid õiged või valed, seda ta ei tea. Kandidaadid seadis järjekorda Koppelman.

Tunnistajana ülekuulatud R. Koppelman seletab, et kaebuses toodud asjaolud ei vasta tõe. Ta võtab õigeks, et ta on kahele nais-töölisel nende palve peale valimislehtedel kriipsutanud alla ametiühingu kandidaadid. On jälginud valimiskomisjoni tööd ja teinud endale kokkuvõtte valimise tulemuste kohta. Enda jaoks tegi valimiskomisjon kokkuvõtte ise. Nimelt koostas kokkuvõtte valimiskomisjoni liige V. Hamburg. Ei tea, et valimisprotokollile oleks alla kirjutanud enne andmete sissekandmist. Võtab õigeks, et on olnud vahe hääletajate ja valimisedelite arvu vahel, kuid see oli tingitud sellest, et osa hääletajate nimekirju kontrollimisel puudus; kui need leiti, siis arvud ühtusid. Hääle lugemisel ta hääletajate kohta märkusi nimekirjades teinud ei ole. On haigekassa juhatusel liige, kuid valimistööd on jälginud omal algatusel, kuna haigekassa juhatus teda selleks volitanud ei ole.

Valimiskomisjoni esimees Keevis seletab, et kaebuses toodud asjaolud ei vasta tõe. Ta on võtnud kaks napsi, kuid purjus ta ei ole olnud, vaid on olnud teovõimeline. Viina on toonud Kakver oma raha eest. R. Koppelman viibis valimiste juures, kuid kihutustööd enda kasuks ta ei olevat teinud. Valimise tulemused võttis kokku komisjoni liige V. Hamburg, kes võrdles andmeid R. Koppelmani kokkuvõttega. Protokoll kanti andmed viimase mustendi järgi. Protokoll kirjutati alla pärast valimistulemuste sissekandmist. Vahe hääletajate ja sedelite arvu vahel kadus, kui

leiti osa nimekirju, mis olid arvestamatult aknalaual.

Kindlustusameti liige E. Sonin paneb ette asja otsustamise täiendavate andmete kogumiseks lükata edasi, kuna kindlustusameti liige H. Soitis teeb ettepaneku küsimus ära otsustada, kuna viivitamine takistaks haigekassa tegevust. Ta lisab ühtlasi, et valimismaterjalid on kohe pärast lugemist toonud tema käte A. Keevis, mille tõttu ta võib tõendada, et viimane siis purjus ei olnud.

Kindlustusamet otsustab asuda asja otsustamisele.

Kindlustusameti liikmed tööandjate esindajad Jaanivald ja Orav oma sõnavõttudes leiavad, et kaebus tuleb jätta tagajärjeta, kuna pole selgunud asjaolusid, mis lubaksid oletada valimise tulemuste moonutamist. Kaebusele tuleb vaadata kui huviringide võitlusvahendile. Samal seisukohal asuvad ka tööliste esindajad.

Aruandja konstateerib, et asja arutamisel ei ole ilmnenud valimise tulemusi tahtlikult ja sihilikult moonutavaid asjaolusid, mille tõttu ta paneb ette kaebuse jätta tagajärjeta.

Kindlustusamet otsustas ühel häälel E. Koroli ja teiste kaebuse jätta tagajärjeta.

2. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti 12. juuni 1937. a. koosolekult.

Loksa Tehaste haigekassa volinike peakoosoleku protokoll 21. III 1937. a. ja 1936. a. aruande läbivaatamine.

Aruandja seletus:

A.-S. Loksa Tehaste haigekassa volinike peakoosoleku protokollist 21. märtsist 1937. a. ei ilmne ei seaduse ega põhikirja rikkumisi, kuid 1936. a. aruandes leidub rida puudusi.

1) Tabeleist 1 ja 3 nähtub, et 1936. a. eelarve ja lisaeelarve järele oli perekonnaliikmete toetamiseks ette nähtud Kr. 620 kulu, kuid tegelikult on kulutatud Kr. 847.97, seega 40% rohkem. Samuti oleks sõidu- ja päevaraha võidud kulutada Kr. 90, on aga kulutatud Kr. 110.16.

Tuleks nõuda, et haigekassa juhatus kõrvale kaldumata peaks kinni eelarves ettenähtud eelarve määradest.

2) Tabel 2 sisaldab täiesti ebaõige bilansi kassa arvel on läbikäigu deebetisse kantud ka 1. I aktiva Kr. 154.92 suuruses; panga arvel on läbikäigu deebetisse kantud ka 1. I aktiva Kr. 664.76; deebitoride arvel on läbikäigu deebetisse kantud ka 1. I aktiva Kr. 129.71; tagavarakapitali arvel on läbikäigu kreditisse kantud ka 1. I passiva Kr. 327.70, tegevuskapitali arvel on läbikäigu kreditisse kantud ka 1. I passiva Kr. 726.98; arstikapitali arvel on 1935. a. puudujääk näidatud 1. I aktivas ja ühtlasi ka läbikäigu deebetis.

Tabelis 3 on jäetud 1935. a. ülejääk Kr. 726.98 tagavarakapitali arvele kandmata, millega on rikutud TTS § 332 p. 3 eeskiri, seavastu on aga tagavarakapitali juure arvatud näiline 1936. a. ülejääk Kr. 652.30, missugust tegelikult olemas ei ole, kuna (Kr. 726.98 —

— 652.30) vahe Kr. 74.68 moodustab 1936. a. puudujäägi, mille katteks tuleb teha vastav ülekanne tagavarakapitalist.

Tabel 5 kooskõlas tabel 2 puhul mainitud eksitusega on kantud arstiabikapitali aruandesse ka 1935. a. puudujääk, mis õigel ajal on jäetud katmata.

Tabel 6 tagavarakapitalis on ekslikult näidatud 1936. a. ülejäägina Kr. 652.30, kuna seda tegelikult olemas ei ole, ja on jäetud arvele kandmata 1935. a. tegevuskapitali ülejääk Kr. 726.98. Ka on teostamata tarviline ülekanne 1936. a. tegevuskapitali arvele puudujäägi katteks.

Neil asjaoludel tuleks aruanne saata tagasi parandamiseks tähtajaga 1. august 1937. a.

Tööinspektori revideerimise aktist 2. ja 3. juunist 1937. a. nähtub, et 5 kuu dokumentide läbivaatamisel ja võrdlemisel arveraamatute sissekannetega puudusi ilmsiks ei ole tulnud ja et pearaamatu arvete lõppsummad ühtivad aruandeis leiduvate summadega. Seega tuleb tabelis 2 ilmnunud eksituste põhjuseks lugeda oskamatust bilansi koostamisel.

Kindlustusamet, kuulanud aruandja seletuse ja võtnud arvesse haigekassa 1936. a. aruande puudulikku, otsustas saata A.-S. Loksa Tehaste haigekassa 1936. a. aruande parandamiseks aruandja seletuse kohaselt, tähtajaga 1. augustist 1937. a., ja võtta teadmiseks volinike peakoosoleku protokoll 21. märtsist 1937. a. ning tööinspektori abi revideerimise akti 2. ja 3. juunist 1937. a.

2. jsk. tööinspektori ringkonna kindlustusameti 12. juuni 1937. a. koosolekult.

A.-S. B. Minkov ja Pojad kaebus tööinspektori korralduse vastu 20. märtsist 1937. a. nr. S—7010.

2. jsk. tööinspektori seletus K. A. kodukorra § 5 põhjal:

Kreenholmi haigekassa peakoosolekult.

8. juunil s. a. pidas Kreenholmi haigekassa oma korralise koosoleku, mille avas haigekassa esimese Konstantin Jõgiste. Koosoleku juhatajaks valiti A. Anijago, protokolljaks asjaajaja J. Jakobson. 5 kuu kassaaruande kandis ette asjaajaja J. Jakobson. Selgus, et liikmemaksudest — 1% töötasust — on laekunud Kr. 7.199.08. Vabriku valituse juuremaksu oli Kr. 7.199.08, % hoiusummadest Kr. 253.36,—, kokku Kr. 14.651.52. Sellest summast on välja läinud kassaliikmete abistamiseks: haigeile Kr. 10.323.54, sünnitajale Kr. 828.54, matmiseraha Kr. 599.10, perekonnaliikmete matmiseks Kr. 320. Tagavarakapitali on kantud Kr. 719.92. Valitsemiskuludeks ja raamatukogu täiendamiseks on läinud Kr. 1.860.42.

Õnnetusjuhtumi puhul makseti vigasaanuile abiraha Kr. 1.156.70.

Kassaliikmeid oli 1. juuniks mehi 1546, naisi 1541, kokku 3087 liiget.

Abiraha makseti kassaliikmeile pool palka esi-

Oma kaebuses 2. jsk. tööinspektori korralduse vastu 20. märtsist 1937. a. nr. S—7010 all, millega tööinspektor TTS § 445 ettenähtud korras teatas ettevõtte valdajale ta metsatööstuse arvamiseist E. Tööl. Kinnitushübisuse alla, ettevõtte volinik väidab, et metsatööstuse tööd tegevat isikud, keda volitaja ei tundvat ega registreerivat, kuna need palgatakse tema palgaliste poolt. See asjaolu ei mõjuta kuidagi ettevõtte alluvust TTS V peatüki määrustele, kuna § 378 lahendab sellaseid juhtumeid.

Teine väide ei pea paika, sest peale staabeldajate kuuluvad TTS § 375 järgi kindlustamisele kõik muud palgalised, kes teevad § 372 p. b all loeteldud töid.

Kolmas väide on tühine, nagu esimene ja teinegi väide, olgu siis mõeldud kas töövõtjate palgalised „sulased“ või staabeldajad. Lisan vaid, et kui töövõtja on taluomanik ja ta ühes oma sulasega töötab A.-S. Minkov ja Pojad metsatööstuses, siis „sulane“ ei tegutse mitte taluomaniku palgalise põllutöölisena (v. RT 12—1935. a. Põllutöölise õnnetuste vastu kindlustamise seadus), vaid tegutseb „taluperemehe“, kui A.-S. Minkov ja Pojad töövõtja, poolt palgatud tööstustöölisena erikokkuleppe alusel.

Koosolekule ilmus A.-S. B. Minkov ja Poegade volinik vann. adv. Elmar Sonin ja esitades volikirja toetas palvet.

Aruandjana esines K/A juhataja. Ta ühines tööinspektori seletuses toodud motiividega ja leidis, et kaebaja seletus ei pea paika ning et kaebus tuleks jätta tagajärjeta.

Kindlustusamet, ühinedes tööinspektori seletuses toodud motiividega, et kaebaja seletus ei pea paika, ja kindlustusameti juhataja ettepanekuga, otsustas A.-S. „B. Minkov ja Pojad“ kaebus tööinspektori korralduse vastu 20. III 1937. a. nr. S—7010 jätta tagajärjeta.

Otsuse tegemisest tööinspektor osa ei võtnud.

mesest haigusepäevast alates kaotsiläinud tööpäevade eest.

Sünnitajale makseti kahe nädala palk enne sünnitamist ja nelja nädala palk pärast sünnitust terve päevapalga suuruses.

Kassaliikme surma puhul maksis haigekassa matuserahaks 30-kordse päevapalga. Kassaosalise perekonnaliikme matmiseks aga andis haigekassa ühekordset toetust 35 krooni suuruses.

Tuli arutamisele maksunormide ümberkorraldamine. Seni maksis Kreenholmi haigekassa haigusabiraha poole palga suuruses keskmisest päevapalgast, kuid nüüd jõuti siiski üksmeelsele otsusele, et maksunorm peaks olema kaks kolmandiku päevapalgast ja tuleks maksmisele alles kolmandast päevast alates. Kahe esimese päeva eest abiraha maksmata jätmisega loodetakse saada lahtri ebahaigeist.

Elavalt oli kõne all hambaarsti küsimus. Teatavasti kassaliikmete ravi korraldab käitis,

kes on palganud ka hambaarsti, kes aga polevat oma taseme kõrgusel, arstides kassaliikmete hambaid hooletult ja korratult. Mitmekordse pöördumisega käitise administratsiooni poole, viimane nõustus ettepanekuga, et kassa volikogu annaks hambaarsti kandidaate, kellega ta sõlmiks vastava lepingu, et kassaliikmed rahulduksid. Volikogu võttis selle ettepaneku vastu ja lubas kuni sügiseni kuulata järele ja siis esitada vastava kandidaadi käitise valitsusele.

Kreenholmi haigekassa on vist ainulaadne Eestis selle poolest, et tal on raamatukogu, kuhu kuulub üle 1700 köite, nende hulgas on venekeelseid teoseid 616. Volinikud ja juhatus täiendavad järjekindlalt raamatukogu, korraldades selleks püüdnud ja määrates haigekassa poolt toetust. Raamatukogusse on muretsetud ka viimased ilmunud teosed nii eesti kui ka vene keeles, sest paljud kassaliikmed on venelased, nii et haigekassa juhatus peab oma liikmeskonnale ka sellest külast vastu tulema.

A. A.

Sotsiaalkindlustus

— Uus sotsiaalkindlustuse seadus Peruuks hakas 1. märtsil k. a. maksma. Kindlustusmaksu tasuvad töandja, tööline ja riik.

— Vabatahtlik haiguste vastu ja emade kindlustamine pandi maksma Sanghais.

— Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustatuid Argentiinas oli 1920. a. 104.792 ja 1935. a. 141.632.

— Sotsiaalkindlustuse ameti juhatajaks sotsiaalministeeriumis on määratud P. Margnu, kes on ühtlasi ka töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori abiks.

— Ametnike haiguskindlustuse seaduse eelnõu väljatöötamisele on asunud eraettevõtete ametnike koda.

— Sotsiaalkindlustust pooldasid kaupmeeste päevad Võrus ja Tartus, deklareerides, et kaupmehed on nõus selleks sunduslikke rahalisi kohustusi kandma.

— Põllutöölise kindlustamist haiguste, töövõimetuse ja vanaduse vastu pooldab ka põllutöökoda, leides, et selle korralduse elluviimine aitaks palju kaasa ka põllutöölise maaga sidumisele.

— Sotsiaalkindlustuse ja töökaitse kärpimise ja kitsenduste kaotamist nõuab saksa tööliskond. Muidugi ei saa ta oma nõudmistega avalikult esineda, vaid ainult suust suhu ja lendlehtedes. Edasi nõutakse sõna-, koosolekute- ja ajakirjanduse vabadust, rahvaesindust praeguse tehtud riigipäeva asemele, riigi eelarve ja riigivõlgade avaldamist. Kuigi rahvas ei saa tarviliselt süüa, vaid töölisel on pool näljas, siiski Saksamaa relvastuskulud ulatavad aastas 31 miljardi margani. Lendlehes küsitakse ka, miks ei tea saksa rahvas, et Hitleri valitsus toetab sõduritega ja sõjamoona kindral Francot, ja protesteeritakse rahvusotsialistliku erakonna juhtivate tegevlaste pillavate kulutuste vastu.

— Eesti riik olevat muutunud suureks vaestemajaks, nagu V. Vellner rahvuskogu

kõnetoolilt lausunud, hoolekande - poliitika. Säärane seletus ei ole õige. Hoolekande seadusega toetatakse neid inimesi, kel selleks õigus on. Hoolekande ülesandeid tuleks omavalitsusil paremini täita kui seda seni on tehtud. Kui üldine vanade, töövõimetute, leskede ja vaestelaste sotsiaalkindlustus teostatakse, siis vähenevad hoolekande kulud. V. Vellneri nõue ei suuda vähendada hoolekande tähtsust, vaid iseloomustab seda üleolevat mõtlemisviisi, mis temale on omane.

Kaks mõõdupuud.

Selle pealkirja all kirjutab Pensionär „Päevalehes“: Praegusel ainetel kallinemise ajajärgul, kus nihhiasti riigi-, omavalitsuse- kui ka eraettevõtete-ametnike ja töölise palku on tõstetud, ei ole ühe grupi kodanike seisukord kadedustäratav: need on riigi pensionärid.

1924. a. riigikogu võttis vastu pensioniseaduse (RT nr. 123/124), millega kindlustati tööjõu kaotanud riigiteenijate vanaduspäevad. Nimetatud seadusega oli pensionäri elu hästi kindlustatud. Kriisiajal vähendati pensionimäär 25% võrra. 1924. a. pensioniseadus oli kehtiv kuni 1. oktoobrini 1936. a. Pärast seda tuli „uus seadus“ (RT nr. 76 — 1936. a.). Viimase pensioniseadusega tõsteti kõrgeimal ametnikel pensioninorme võrreldes endisega, aga madalamail vähendati.

Praegu kehtiv ja endine seadus ei ühti, vaid praeguse järgi ametnik saab 4—5 kr. kuus suurema pensioni kui enne 1. oktoobrit 1936. a. pensionile läinud isik. Näiteks: kui ametnik sai kr. 105.— kuus tasu ja läks haiguse tõttu pensionile enne 1. okt. 1936. a., siis saab ta endise seaduse järgi pensioni kuus 30-a. teenistuse juures: 105 kroonist 75% = 78,75 kr. — 25% = 59 kr. 6 senti. Kes aga pärast 1. okt. 1936. a. pensionile läks, see saab kuus sellesama palga ja aja eest 63 kr. 90 senti, seega 4 kr. 84 senti võrra rohkem. 1936. a. pensioniseaduse järgi arvutatakse pension tabeli järgi, aluseks võttes kuu-tasu. Tabelis on toodud 110 kr. ja 100 kr., aga 105 kr. puudub. Kui isiku tegelik palk langeb tabelis toodud kahe palgamäära vahele, siis arvustatakse tema pension selle palga järgi, kummale tegelik palk on ligemal; kui isiku tegelik palk on võrdses kauguses tabelis toodud kahest palgamäärast, siis arvutatakse tema pension kõrgema palga järele. 100 kr. saab tabeli järgi 30-a. teenistuse eest 58 kr. 60 snt. kuus, seega 5-kr. palgakõrgendus annab kuus 46 senti kõrgema pensioni.

Kas ei oleks vaja ühtlustada kõigi ühesuuruste palgasajaate pensioni, mis väga tarviline oleks praegusel ajal. Loodame, et sotsiaalministeerium tuleb sellele soovile vastu.

— Käsitöölise sotsiaalkindlustus Bulgarias. 10. veebr. 1937. a. seadusega anti alused käsitöölise invaliidsuse ja vanaduse vastu ning järelejäänute kindlustamiseks. Seaduse tähtsaimad eeskirjad on järgmised:

1) Bulgaaria käsitöölise ühingu te juure asutatakse kindlustuskassad käsitööliseorganisatsioonidesse kuuluvate käsitöölise invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamiseks.

2) Kindlustuse läbiviimine toimub kaubandus-tööstus- ja tööministri nõusolekul bul-

gaaria käsitöölaliste ühenduste järelevalvel ja juhatusel.

3) Ühing võib anda välja marke 5- ja 10-levalisi, milline kasu läheb kindlustuskassasse. Need margid on pealekleepimiseks kõigile käsitöölaliste müstrimargistuite, tööraamatuite, ühingu liikmekaartidele jne.

4) Kõik käsitööüingu alla kuuluvad organisatsioonid, kes maad, maja või tulutoovat kapitali omavad, peavad iga aasta 10 prots. puhaskasust kindlustuskassasse maksma.

5) Käsitöölaliste-ühingu liikmemaksust maksetakse samuti 10% kindlustuskassasse.

Töökaitse

— **Palgaline pubkeaeg Belgias** on tööalade järgi väga mitmesugune — kuni 15-päevaline.

— **Õnnetuste vältimiseks** on tööstustervishoiu kohta Hiinas on maksma pandud uued, ajakohased, määrused.

— **Kollektiivlepingu maksmapanekuks** on astunud samme kaevurite ja tekstiiltöölaliste kutseühingud.

— **Politsei sulges Tallinnas Herodese saeveski**, kus ei olnud tulekustutuse abinõusid. See saeveski töötab iga päev, siin on ka suured metsamaterjali-virnad. Saeveskis puudus vesi, tal ei olnud ka ühendust linna veevargiga, kuigi asub suurte üürimajade vahel. Puudusi leiti ka teistes ettevõtetes, kus nende kõrvaldamiseks tahtaeg anti. Määruste rikkumises süüdlased võetakse vastutusele.

Peale politsei on õigus ettevõtteid revideerida ja neilt määruste täitmist nõuda ka tööstusinspektoreil ja tööinspektoreil. Ettevõtete vastu õnnetuste vältimise seisukohalt peaks huvi tundma ka töölaliste kindlustusühingu ja rahvusliku jõukomitee insenerid-inspektoriid.

Sui nüüd pärast J. Jakobsoni puutööstuse põlemist on politsei asunud ettevõtteid revideerima ja neis määruste täitmist nõudma, siis tuleb seda vaid teavitada.

— **Tööõnnetuste arv kaevanduses on suur**, ette tuleb tihti ka surmajuhte. Nähtavasti on siin põhjuseks tööolude ja korralduse puudused.

— **Elektrilöögi sai 3 töolist**, kes töötasid Türil raadiosaatejaama masti otsas — ilma kinnitusvõeta. Äikese lähenedes tahtnud töölised tööd katkestada, kuid töid juhataja insener ei lubanud. Mehed said küll vigastada, kuid jäid ellu.

— **Veereva koosseade jooksvatel parandustöödel** veojaoskondade depoodes on 28. mai 1937. a. dekreediga lubatud töötada kõigil nädalapäevadel, ka pühapäevadel, ööd ja päevad.

Töötasu.

— **32 senti päevas töötasu tekstiiltööstuses** saavad õpilased Tartus. Töölise töötasu on 1—1½ kr. päevas.

— **Narva linavabriku töölise töötasu tõsteti komisjoni sundotsusega 2,5%**, mis ei või töölisi rahuldada, sest et palk jääb ikkagi

madalaks ja pole arvestatud eumaksumust. Töölise nõudmine oli — 5 senti tunnis juure. Töötasu on kuus 35—70 kr., tõus 87—175 senti kuus. Töölised tahavad, et nende töötasu küsimus uuesti arutusele võetaks.

— **Kreenholmi vabrikus tõsteti töötasu 8%**, mis ei vasta elukalliduse tõusule, mis eelmise ja nüüdse palkade normeerimise vahel on olnud.

— **Tartu kummivabriku töölise töötasu** asjus tehti komisjonis sundotsus, mille järgi töötasu peab tõusma vähemalt 10%. Meestöölise minimaalseks tunnitasuks peab olema vähimalt 20 ja naistöölisel vähimalt 15 senti. Ka uus palk on madal.

Tööaeg

— **Tööaeg Belgias**. Raudtee ettevõtteis on 43-, 44- ja 45-tunniline töönael, paberi- ja tapeeditööstuses 45-tunniline, akkumulaatoritööstuses 40-t., nahatööstuses 44-t., masinatööstuses 44,5-t., keemiatööstuses 45-t., kullasepatööstuses 35-t., kivi-raiumis- ja vagunitööstuses 44-t., tekstiiltööstuses 45- ja 46,5-tunniline töönael.

— **Autojuhid tahavad oma tööaja ja tööolude korraldamist**, sotsiaalkindlustuse ja tööinspeksiooni laiendamist ka autojuhtide kohta.

Tervishoid.

— **Tüüfused eest hoidumiseks** soovitab dr. med. S. Lind „Tervises“ nr. 5 — 1937. a.

1) mitte tarvitada teadmata päritoluga, eriti madalama (II) valiku piima toorelt, vaid keedetult või pastöriseeritult ehk kuumendatult; 2) piimasaadusi — juustu, võid, koort — ostetagu müügikohtadest, missuguseist on teada, et teostatatakse puhtuse ja personaali tervislikkude järelevalvet; 3) teadmata kohast päritolevat toorelt söödavat aedvilja ja aiasaadusi enne tarvitamist põhjalikult veega pesta; on soovitav, et võimalikke pisikute hävitamiseks neid hoitakse ½—1 minut keevas vees, mis ei mõju maitsetrikkikvalt; 4) kui joogivee võtmise koht pole reostusekindel, siis tarvitada vett keedetult või joogiks kui ka toidunõude pesemiseks; 5) enne igakordset söömist pestagu käsi, kuna neile võivad olla sattunud või kleepunud tüüfused pisikud; 6) võideldagu kärbest vastu, need võivad olla tüüfused idude kandjaks toiduaineile; 7) maal uute teenijate tallu võtmisel selgitada, kas need mitte pole varem tüüfust põdenud, missuguste palkamisest piimaga tegelema on tarviline hoiduda.

— **Toorelt tarvitamiseks määratud piima hügieenilise kontrolli üle** refereerib M. Kask „Eesti Arstis“ nr. 6 — 1937. a. Carlo F. Cerrutti ja Boffa teost, kus jõutakse seisukohale, et: Hoolimata tervishoiuasutuste piinlikemast kontrollist ja piimatootjate suurimast hoolsusest ei ole võimalik garanteerida, et piim, mis on määratud toorelt tarvitamiseks, ei sisaldaks inimpatogeenseid pisikuid.

On vältimatu toorelt tarvitamiseks määratud piima pastöriseerimine, milline on lõplik ja ainuke menetlus, mis tõeliselt on võimaline garanteerima piima ohutust.

— Vähist ja toitlusest kirjutab dr. L. Kosenkranius „Eesti Arstis“ nr. 6 — 1937, kus ta üldkokkuvõttes vähktõbiseile järgmist dieeti soovitab: Tuleb piirata süsivesikute, eriti monosahhariidide tarvitamist. Loomne rasv tuleb võimalikult asendada taimse rasvaga ja õlidega. Värske aedvili pole keeldud. Raskesti haigeile tuleks anda aed- ja puuviljamahla. Soovitav on tarvitada õlisisaldavaid frukte (pähkleid). Maksa söömine olgu vähktõbiseile täieliselt keeldud, seevastu võib soovitada aju. Piima on lubatud tarvitada läbilasult, kooreta. Või tuleks asendada taimse võiga. Vürtsidega ei tarvitse kokku hoida. Soola on lubatud tarvitada. Auleeri järgi on soolarikkal toidul koguni vähivastane toime.

— Lapsed suveks maale! kirjutab dr. M. Püümeits „Tervises“ nr. 5 — 1937. Puhas, värske õhk, päikesevalgus, kosutav toit ja mitmesugused kehalised harjutused on parimaid abinõusid, et laste organismi kosutada ja teda teha kõigile haigusile vastupidavaks.

— Raadioloenguile, mida E. Tervishoiu Muuseum korraldab, juhime siinkohal tähelepanu.

— Tolmumaske valmistab Eesti Tervishoiu Muuseum.

— XV Eesti Arstidepäev on 14. ja 15. aug. Viljandis.

— Valuta sünnitamise küsimuses toimus Moskvas konverents, millest võttis osa üle 100 arsti, nende hulgas ka prof. A. J. Louriér, kelle juhatusel Uuralis ämmaemandad juba 50.000 sünnitajat vabastasid valust. Leningradi oblastis ja Karjalas on valuta sünnitamisi olnud 63.000. Uurimusi sünnitamise valutuks muutmises jätkatakse.

— Sünnimus Moskvas näitab järsku tõusu: Jaanuarist kuni maini käesoleval aastal sündis Moskvas 56.376 last, seega 26.205 enam kui sama aja kestel läinud aastal. Maikuus läinud aastal sündis 6113, tänavu 11.944 last.

— Tekstiiltööstuses 40-tunnilise tööpäeva konventsioon võeti rahvusvahelisel töökonverentsil vastu, kuna 40-tunniline töönädal trükistööstuses ja ehitustööl tagasi lükati. 40-tunnilise tööpäeva vastu hääletasid ka Eesti valitsuse ja töösturite esindajad, Soome, Läti ja Leedu ei hääletanud vastu.

— Gripilaine Inglismaal emustavad mõned teadusemehed mitte enne kui 1939. a.

Miimesugust.

— Kuidas suhtuvad tööle tegelased eesti romaanis aastast 1930—1935 — sellest kirjutab „Eesti Kirjanduses“ nr. 6 — 1937. a. L. Anvelt, kes, tuues ülevaate, märgib, et autorid ei karda oma romaanide peategela-

siks võtta töökaid inimesi, kuid paljudes romaanides jätab töö kirjeldamise intiimsus mõndki soovida. Romaanide seas on rida sellaseid, kus mõnesugune ühenedus ja konkreetne töökirjeldus on kunstilise terviku seisukohalt vastuaidlemata vajaline, kuid autorid pole ometi seda arvestanud. Õige kurvalt riivab mõnd töötendentsilist raamatut lugedes tunne, et autor pole olnud töökas meile tööd lähendades. Loetelles mõningaid romaane, ütleb L. A., kuid et kuna neis romaanis pole leidnud põhjalikult käsitlust töö mõtte ja töö tulemuste sõltumus sotsiaalselt olundeist ja vahekorrist — mis on kaasajale küllaltki akuutne küsimus — siis peame ikka veel ootama jääma romaani, mis meisterliku sügavuse ja laiuuse käsitleks tööelu ja sellega seotud loostuste täitumisenurjumisi tänapäeva realiteedis. Kuid teiselt poolt peab ütleva, et meie autorite huvi liigub töö suunas ja et nad saavutavad siin võite. Enam ja enam muutub kirjanikele valitsevaks töö kunstilise loomingu ainesena, olgu töö enda kujutamise või tööga seotud probleemide jälgimise näol. Siin on veel külluses ülesharimata pinda eesti ja teiste rahvaste kirjandusele.

— Tööpõlgamise vastu võitlemise seaduse elluviimise on linnadeliit kiireks tunnistanud. Liidu koosolekul olevat räägitud, et juba nüüd, kus seadus on alles valmimisel, tasuvad maksuvõlglased tööaagrisse paigutamise kartusel omad võlad. Meie arvates ei mahu õigusliku korra raamidesse — kogukonna maksuvõla pärast kodanike paigutamise töölaagrisse. Kogukonna maksuvõla sissenõudmiseks on juba kehtimas seaduslik kord.

— Eesti maksude bilanss passiivne. 1936. a. oli Eesti maksude bilanss hulga aastate tagant passiivne. Jooksvate artiklite üldsaldo oli 1936. a. Eesti kahjuks 1,7 milj. krooniga. Kapitalide liikumise alal suurenesid Eesti Panga välisvõlad 5,1 milj. kr.

— Poola töölised põllumajandusse ja „Eesti Kiviõli“ põlevkivikaevandustesse on nüüd, hoolimata mitmete asutuste vastu-märgekirjadest, kohale jõudnud. Tulevikus tahtakse ka ungarlasi tuua. Poola töolistega on töötingimuste suhtes juba arusaamatusi olnud, mis vististi on sellega põhjustatud, et nende töötingimusi roolisemalt kujutati kui need tööpoolest on. „E. Kiviõlis“ on kaks Eesti töölisi, kes poolakaile seletusi andsid, vallandatud. Põllutöölisist on mõned poolakad oma kodumaale juba tagasi läinud.

— Fašistid kindlustavad oma spioone Tšehhoslovakkias, selle pealkirja all kirjutavad välislehed, et Saksa spioonid kindlustatakse surma, töövõimetuse ja vigastuste vastu Saksa riigi kulul. Kindlustamisele kuuluvad ka need spioonid, kes kuuluvad Tšehhoslovakkia kodakondsusse.

— Uppumisi juhtub peaaegu iga päev. Suuremalt jaolt, nagu ajalehtede sõnumeist nähtub, põhjustab uppumisi ettevaatamatus, hoolimatus ja kergemeelsus: laps jäetakse

hooletusse ja see läheb üksi oja ja upub, teisel upub joobnud olekus supleja või mõni ujuja hindab oma võimeid ja tervist üle. Suurem jagu õnnetusi on küll sündinud tingimustes, et siin vaevalt ujumisõpetuse algkooli programmi võtmine ja instruktorite arvu suurendamine aitab. Muidugi on tarviline, et noorsugu õpetataks ujuma.

Rootsi töölisiikumine.

Rootsi ametiühingute keskliidus oli aasta vahetusel 757.376 liiget, möödunud aasta algul oli 701.186 l., s. o. tõus 8%. Osakondade arv kasvas 304 võrra, olles aasta lõpul 6.622. Naisliikmete arv näitab märgatavalt tõusu, aasta algul oli 103.638 ja aasta lõpul 112.103 naisliiget. Keskliduga liitunud liitude arv on 41. Suurim kasv oli metallitööliste liidus — 9.441. Liidu liikmete arv on 129.336. Maa-töölise liit kasvas 6.700 võrra; liidu liikmete arv on nüüd 25.797. Liht- ja vabrikutöölise liidul on 73.742 liiget.

Tööstuse järele koostatud aruanne näitab, et olukord tööturul oli võrdlemisi soodus, ja ametiühingud suutsid viia läbi terve rea olulise tähtsusega palgavõitlusi. Töötute arv ametiühinguis on järjekindlalt langenud: 1933. aastal oli 27,6% ametiühingute liikmeist töötä, aga 1936. a. detsembris 18,5%.

Majanduslikult oli möödunud aasta ametiühinguile soodus. Kesklidul oli aasta lõpuks varanduslik seis 19.324.426 kr. ja aasta jooksul andis keskliit toetust mitmesugustele organisatsioonidele ja asutustele 684.552 kr.

Streigivabadust pooldavale seisukohale asus töölisvanemate viimane konverents üksmeelselt. Streigivabadus on töölisel kõigis demokraatlikes riikides. Streigivabadus on töölise õigus, mida nad oma seisukorra parandamiseks kasutavad. Streik ei ole ju muud midagi kui töölise ühine tööst loobumine siis, kui nende õiglast nõudmist ei täideta. Streigivabadust eitab keegi K. Reinberg elektrike ühingu kuulikirjas „Elektrik“, kus ta kirjutab, et „oleme pidanud kuulma hääli, kes streikimise vabaduse piiramises leiavad töölise huvidel vaenulist akti. Siin on ilmselt tegemist arusaamatusega. Lääne-Euroopas on möödumas aeg, kus riigivalitsus kajastab kildkonna huvisid. Läbi löömas on see riigivalitsemise algõde, et valitsusvõim peab olema tasakaalustavaks teguriks rahvaliikide ristlevates huvides“. Nähtavasti mõtleb K. Reinberg „tasakaalustava teguri“ all Hitleri „riigivõimu“ kui eeskuri, sest teistes Lääne-Euroopa riikides on siiski veel streigivabadus olemas. Edasi kõneleb K. Reinberg, et „Eesti iseseisvuse ühine ajalugu tunneb küllalt juhtumeid, kus tööliskond on paisatud kerge-meelsetesse streikidesse ja seda pahatühti nende tumedate jõudude ässitamisel, kes töölise huvide kaitsmise lipu kattel urgitsesid meie riiklike alustugede kallal.“

Meie teada on Eesti töölised seni streikitud vaid majanduslikel põhjustil, millise on esile kutsunud töölise püüed oma majanduslikku ja sotsiaalset olukorda parandada, aga ka tööstusjuhtide käitumine töölisega, mitte

aga ässitamine, kergemeelsus ja urgitsemine riiklike alustugede kallal. Või peab K. Reinberg mõnd Scheel ja Ko. ettevõtet Eesti riiklikuks alustooks? Poliitilisi streike ei ole Eestis olnud.

Elektrike ühingu kuulub E. Töölisühingute praegusesse keskliitu.

EHL teateid

Majandusliku kutseoskuse seaduse asjus.

EHaigekassade Liit saatis Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonnale järgmise kirja:

EHL on tutvunud Majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõuga ja leidnud, et selge seaduse alusel kutseoskuse korraldamine ei või majanduselule kasuks tulla. Eelnõu järgi luuakse uued asutused, mille järele tarvidust ei ole. Praegu on äri- ja asutuste pidajad küllalt võimelised endale kontori jõudude vallimiseks. Kutsetunnistus ja tiitel ei taga veel asjatundlikku ja head ametnikku. Kutseoskust tuleks levitada õppe- ja edasiarendamise võimaluste loomisega, paberi nõudmine ei anna siin soovitavaid tagajärgi. Äri-, kontori- jne. teenijaile oleks kõigepealt tarvis töölepingute, töö- ja puhkeaja, aga ka sotsiaalkindlustuse seadusi, tühtlasi nõuavad ka nende palgaolud korraldamist ja parandamist.

Majandusliku kutseoskuse seaduse eelnõule suhtub EHL eitavalt ega näe tarvidust selle seaduse kiires korras maksmapanekuks.

Haigekassadel olgu vabamüügi-apteekide avamise ja pidamise õigus.

EHL on saanud sotsiaalministeeriumile järgmise kirja:

EHL palub apteegi- ja rohuasjandusala korraldamise seadusesse võtta ka haigekassadele vabamüügi-apteekide avamise ja pidamise õiguse. Haigekassadel on ülesandeks ravi ja rohuabi korraldamine töölisele ja teenijale ning nende perekonnaliikmeile, kes haiguskindlustuse alla on arvatud. Oma ülesannete täitmiseks peaks haigekassadel olema õigus ka kõiki selleks tarvilisi asutusi pidada. Kuna apteek on eeskätt just tervishoiuline asutus, siis ei ole põhjendatud siin üksiku eraettevõtja eelistamine, vaid apteegi avamise ja pidamise õigus peaks kõigepealt kuuluma neile asutustele, kellel ülesandeks on rahvale arsti- ja rohuabi korraldamine. Tulud, mis üksikettevõtja vabamüügi-apteegist saab, lähevad tema isiklikuks hüveks, kuna aga haigekassa kulutab need ravikorralduse paremale järjele tõstmiseks, see on — rahva tervishoiule.

Omavalitsused täitku oma hoolekandelisi ülesandeid.

EHL saatis sotsiaalministeeriumile järgmise kirja:

Haigekassadele toob ravikapitali ülekulutusi ja ka abirahade maksmisel suurt välja-

minekuid see asjaolu, et ei ole maksmas vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadust, aga ka see, et ei teostata hoolekande seadust küllaldaselt. Vanad tööinvaliidid on sunnitud väikekäitisesse tööle minema, kus nad haigekassast abisaamiseks õiguse omandavad. Kuigi omavalitsused saavad suuri tulusid kogukonnamaksust, mida tuleks kulutada hoolekande ülesandeks, siiski täidetakse hoolekande seaduse, ka §§ 97, 98 ja järgmiste nõudeid liigvisalt. Omavalitsuste poolt korraldatav hoolekanne on puudulik ja väike. Seepärast palub EHL sotsiaalministeeriumi võtta kaalumisele, kuidas oleks võimalik hoolekande seaduse nõudeid enam tegelikult elus täita, eriti ka tööinvaliidide abistamist korraldada. Väga raskest seisukorras on need töölised, kes kas vanaduse, haiguse või töövõimetuse pärast enam tööd ei leia, näiteks Narva, Hiiumäe ja teiste vabrikute endised töölised, kuigi neil kehtiva hoolekande seaduse § 97 ja teiste alusel peaks olema õigus kas täielisele ülalpidamisele või osalisele abile, selle järgi, kui suur ja misugune on abitarvitaja vajadus abi järele.

— Sotsiaalkindlustusest kõneles EHLiidu sekretär L. Johanson 26. juunil s. a. kell 3 p. „Globuse“ saapavabriku töölise üldkoosolekul, kus võeti vastu resolutsioon, milles nõutakse vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise seaduse maksmapanemist, ja kell ½7—7 ö. raadios.

— Tallinna Trükitöölise Ühingu juubelil, 29. mail s. a. kl. 9 ö. „Tööliskodu“ ruumes tervitas EHLiidu poolt sekretär.

Tööstuslikes käitistes tööõnnetuste vältimise ja tervishoiu määruse eelnõu

on sotsiaalministeeriumis valminud ja ka E. Haigekassade Liidule seisukohavõtmiseks ja arvamise avaldamiseks saadetud.

Küsimused ja vastused

Küsimus: Meie puutööstusettevõttes töötab 2—3 töolist. Kas on meil õigus palgalist puhkust saada ja haigekassa alla kuuluda?

Vastus: 1) Puutööstusettevõtet, kus töötab 2—3 töolist, võib kindlustusamet arvata haigekassa alla ja 2) vähema kui 5-e töölisega käitiste haigekassa alla arvamine toimub tööinspektori kaudu kindlustusameti poolt. 3) Tööstustöölise palgalise puhkeaja seaduse (Riigi Teataja nr. 108 — 1934) järgi loetakse tööstuslikuks käitiseks, kus palgalise puhkeaja andmine sunduslik, säärased käitised, kus maapõuevarandusi kaevandatakse, saadusi valmistatakse või ümber töötatakse, ja millised töötavad vähimalt viie töölisega. L. J.

Küsimus: Kuidas toimida haiguskindlustusega, kui ettevõtte tööd on välja antud hankijale? Kas võib ettevõtja haiguskindlustusest lepingu läbi vabaneda? jne.

Vastus: 1) Tööst. töö seaduse § 257 kohta on kindlustusnõukogu 7. nov. 1927. a. seletanud: Kui selles paragraafis nimetatud ettevõtete omanike (valdajate) poolt on töövõtjale (hankijale) välja antud töid ettevõtte valmistuse alalt, siis on vastutav töölise kindlustamise eest TTS III ja IV peatüki alusel töid väljaandev ettevõtte omanik (valdaja). 2) TTS § 320 märkuse järgi nende haigekassaliikmete liikmemaksud, kes ettevõttes töötavad töövõtja palgalisina, samuti ka juuremaksud nende isikute pealt maksab kassale ära ettevõtte valdaja. Töövõtja maksab need summad ettevõtte valdajale tagasi: viimane võib seda töövõtjale kuuluvast kasust kinni pidada.

Töövõtja juures palgalisina töötavate isikute pealt maksab haigekassale kindlustusmaksud ettevõtja-valdaja.

Töökaitse seaduses ettenähtud kohustusist ei saa ettevõtte omanik (valdaja) mingisuguse lepinguga vabaneda. 3) Turbatööstus kuulub tööstuslike käitiste hulka. L. J.

Karl Oebius 15 a. Paide Ühishaigekassa asjaajajaks.

K. Oebius oma töölaua taga.

1. juulil k. a. möödus Paide Ühishaigekassa asjaajajal, Karl Oebiusel, 15 a. nimetatud haigekassa teenistusse astumisest. See tähtpäev väärub mainimist. On ju K. Oebius olnud haigekassa asjaajajaks peaaegu selle algusest, ning omab Paide Ühishk. arenguloos ja tema senisele kõrgusele jõudmisel suuri teeneid.

Tulnud h.-kassa teenistusse, oli haiguskindlustusala K. Oebiusel alguses võõras. Ta süvenes aga sellesse kohale põhjalikult. Kui enne Paide Tultikuvabriku juures asuv haigekassal polnud asjaajamiseks muud kui kaks „hefti“ — nagu tollal neid nimetati — sissetulekute ja väljaminekute jaoks, viis K. Oebius asjaajamise kohe ajakohasele kõrgusele, töötas ümber haigekassa põhikirja, ajakohas-

tas ja täiendas seda, on paljude haigekassale soodsate lepingute autor, on neid sõlmida aida-nud jne. jne.

K. Oebius sündis U.-Põltsamaa vallas talupidaja pojana 11. jaan. 1888. a. Alghariduse sai Umbusi vallakoolis, seal läks edasi E. Aleksandri kooli ja selle sulgemise järele Novgorodi kubermangu Nekrassovi I järgu põllutöökooli. Kuna ka see revolutsiooni aegu suleti, tuli ta kodumaale, astudes Tartu J. Thompsoni kaubanduskooli, mille 5-aastase kursuse lõpetas 2 aastaga. On hiljem ise tublisti edasi õppinud, eriti õigusteaduse alal, kuna kavatses nimetatud alal ülikoolis edasi õppida, mida majanduslikud tingimused aga ei võimaldanud.

1909. a. siirdus K. Oebius Venemaale ja leidis koha Moskva lähedal suurtes Morosovi manufaktuuriabrikuis ametnikuna, teenides seal kuni 1916. a., millal mobiliseeriti Vene sõjaväkke. Teenis Moskvas 251. jalgväe polgus ja telegraafipataljonis. Lõpetanud Kremli gaasikaitse kursused oli ta 251. polgu gaasikaitse instruktoriks, edasi polgu kohtu vanemaks kirjutajaks, polgu kirjutajaks ja enamlaste ajal lühemat aega sama polgu adjutantiks. 1918. a. lahkus sõjaväest, luges kui välismaalane end Vene sõjaväele mitte alluvaks. Sai siis Moskva lähedale Arehovo linnahaigla raamatupidajaks. Nimetatud haiglas oli üle 600 alalise haige ja haigla personal koosnes ise 500 isikust!

1921. a. opterus Eestisse. Sai siin koha mõisade likvideerimise komisjonis sekretärina. Edasi sai Järva maavalitsuse raamatupidaja vanemaks abiks. 1. juulil 1922. kutsu-

ti Paide Ühishaigekassa teenistusse, millise koha ta vastu võttis, olles ühtlasi maavalitsuses edasi ametis kuni 1924. a. Haigekassa suurenemisega lahkus ta maavalitsusest ja pühendas end täiesti h.-kassa teenistusse.

Oma töös on juubilar alati olnud armastuse, täie andumuse, energia ja hoolega. On asjaajamise viinud vajalisele kõrgusele ja see on tal vastavate instantside poolt alati korras leitud olevat. „Õnnetuseks“ on asjaajaja korter haigekassa ruumidega ühes majas, seetõttu töörohkel ajal ta otse elab kantsleis, käies vaid söömas ja magamas — ja kunas seda tööd rohkesti ei ole! Juubilari on hinnatud tubli töömehena ja asjatundliku ning innuka haiguskindlustuse tegelasena, mida h.-kassa juhatus pole arvestamata jätnud, tehes oma asjaajajale selle juubeli puhul väärrika kingi.

Omaavalitsustegelasena on K. Oebius olnud Paide linnanõunikuks 1930.—1934. a. Tema algatusel kutsuti ellu Paide tööbörs, mille esimeseks juhatajaks oli tema. Tollal oli tema juhtida ka linna hoolekandeksa-kond. Ajapuudusel pole ta saanud seltskondlikust tööst palju osa võtta. On veel 1922. a. saadik Paide linnaalgkooli hoolekogus ja viimased aastad Paide kaubanduskooli pedagoogikanõukogus.

On H/k. Liidu tegevusest osa võtnud, oles mitu korda liidu nõukogu liikmeks ja kongressidel protokolljaks.

Loodan, et K. Oebiusel loova töömehena veel palju aastaid jatkub haiguskindlustuse alal tegutsemiseks ühiskonna kasuks. Selleks jõudu ja püsivust!

„TÖÖ JA TERVIS“

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

Tegev toimetaja L. JOHANSON. Vastutav toimetaja K. LUKK.

Ilmub kord kuus

Tellimise hind postiga:

Aastas	100 senti
6 kuu peale	55 „
Välismaale aastas	150 „
Üksiknumber	10 „

Kuulutuste hind:

1 lhk.	Kr. 50.—
1/2 „	25.—
1/4 „	12.50
1/8 „	7.25

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Toompuiestee 17-a, krt. 13. Tel. 448-35

- SISU: 1) Haiguskindlustuse aeglane ja vaevarikas tee — V. Luksepp. 2) Sotsiaalkindlustus — L. Johanson. 3) Kas on haiguskindlustuse seaduse muutmise vajaline — H. Soills. 4) Sotsiaalkindlustus tööliskümikümise saavutusena — L. Johanson. 5) Gaasikatastroofid — A. Kummel. 6) Tööõnnetuste ärahoidmine puudulik — J. Mihkelson. 7) Tänavusest töökonverentsist. 8) Palgaliikumisi esimesel poolaastal. 9) Kas haigekassad vaestekassadeks? 10) Kindlustusameti otsuseid. 11) Kreenholmi haigekassa peakoosolekult — A. A. 12) Sotsiaalkindlustus. 13) Töökaitses. 14) Töötasu. 15) Tööaeg. 16) Tervishoid. 17) Mitmesugust. 18) EHL teateid. 19) Küsimusi ja vastuseid. 20) K. Oebius 15 a. Paide Ühishaigekassa asjaajajaks.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*. Tegev toimetaja *L. Johanson*. Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*.

Ilmumise aeg 16. juulil 1937. a.